

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 27 (326), serie nouă. Miercuri 16 iulie 1997. Preț: 1.000 lei

ioan groșan:

«O LUME NOUĂ
DIN PUȚINUL LUT
RĂMAS DE LA MAESTRU»

dumitru radu popa:

«SUNTEM LIMBA
SCRISULUI NOSTRU»

GEORGES DUMITRESCO,
UN AMBASADOR AL ARTELOR
ROMÂNEȘTI ÎN ELVEȚIA

Dum

NOSTALGII ALBASTRE

Dintr-o întâmplare (ce nu pare atât de aleatorie!), am intrat în posesia unei notițe, publicată în ziarul „Orient Express” din Tel Aviv. Cum nu toți cititorii noștri pot procura exemplarul cu pricina și, poate, sunt interesați să afle ce fabulații se mai ivesc pe anumite meridiane, reproducem, în întregime, textul, sub semnătura lui I. Eban. «Aflăm de la București că poetul Horia Gane (Gutman), vechi membru al Uniunii Scriitorilor din România și angajat al acestei instituții ca operator-computer, a fost destituit și lăsat astfel fără mijloace de subsistență. (D-lui are o „pensie” de numai 154.776 lei - cca. 25 de dolari și un salariu imposibil de 300.000 lei, mai mic decât al unei femei de serviciu!). „Lucrătura” pe baza căreia a fost concediat - fără preaviz și fără dreptul elementar de a se apăra - este opera unui antisemit notoriu, Alexandru Spănu, ajutat de redactorul șef al revistei literare „Luceafărul”, Marius Tupan. Culmea, revista apare cu sprijinul Fundației Soros, deci cu bani americani (evreiești!). Iar acel „spân” face parte din colegiul de redacție și publică acolo articole antisemite.

Întrucât unii dintre noi îl cunoaștem de mult pe scriitorul Horia Gane, sperăm că președintele Uniunii Scriitorilor din România, dl. Laurențiu Ulici, va interveni personal pentru remedierea situației. Cât despre cuplul Spănu-Tupan, poate renunță din proprie inițiativă la „banii jidanilor»! ●Cine se ascunde sub expresiva semnătură, nu este indiferent, dar cine a furnizat datele nu-i greu de bănuț. Binecunoscut, de multe decenii, pentru captarea și negocierea informațiilor (!), Horia Gane-Gutman, operatorul-computer, rămas multă vreme cu ochii în ecran, a căpătat deficiențe nu numai de vedere, ci și de receptare. Păcat pentru un cadru de legătură, operativ, cum s-a trădat dintotdeauna! ●Lucrătura despre care se vorbește în text n-are nici o legătură cu antisemitul notoriu Alexandru Spănu, din câteva motive. Spănu nu face parte din vreun consiliu sau comitet al U.S. și nici măcar din vreun serviciu al acesteia, pentru a avea putere de decizie. La Luceafărul, nu mai e angajat de doi ani (!) iar, cu multă vreme în urmă nu mai apare nici în caseta tehnică a revistei noastre. Apoi, referirea la Marius Tupan e arbitrară. Tupan se ocupă doar de editarea Luceafărului, nicidecum de eliminarea cuiva din schema Uniunii Scriitorilor. ●Lucrătura nu trebuie căutată în altă parte ci numai în comportamentul bizar (ca să fim eufemistici!) al lui Horia Gane-Gutman. Nu vrem să ne amintim cum a fost destituit, cu puțini ani în urmă, chiar de la Comunitatea Evreilor din România, ci vom rămâne, strict, în rada notiței incriminative. ●Angajat să strângă și să stocheze date ce aveau în vedere membrii U.S., Horia Gane-Gutman a simțit nevoia (cu de la sine putere!) să execute lucrări pentru amici (recompensate?), să întârzie, ore îndelungate, în fața paharului, chiar în timpul programului de lucru și, bineînțeles, să facă din sala computerelor un loc de întâlnire a bahicilor, persoane cu state vechi și noi la revista România Mare. O gazetă prosemită prin excelență! ●Cât despre sugestia lui I. Eban că revista noastră „poate renunța din proprie inițiativă la banii jidanilor”, afirmăm, cum am făcut-o și cu alte ocazii: suntem profund recunoscători Fundației Soros (de altfel, sprijinul acesteia e inserat și-n caseta tehnică) și consecvența cu care publicăm scriitorii autentici, indiferent de culoarea părului sau a pielii, e o dovadă în plus că revista Luceafărul n-are de-a face cu antisemitismul sau xenofobia. Nostalgii albastre ale unora îi obligă să vadă doar verde în fața ochilor!

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros
- pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

TOTALITARISME DIN TOATE ZĂRILE, UNIȚI-VĂ!

de NICOLAE PRELIPCEANU

In Maramureș se cânta, mai anii trecuți, și se va mai fi cântând, poate, și azi, cam așa: „comunismu' n-o muritu,/num-un pic s-o hodinitu”. Dacă ne gândim că el învie sau, de fapt, continuă să trăiască în mai toate universitățile din „lumea liberă”, unde toți cei care au altă părere sunt persecutați ca „fasciști”, atunci poate că bietul maramureșean cântător are dreptate, dincolo de ce s-a întâmplat la noi.

Dar nu la comunism voiam eu să mă refer, punând pe hârtie titlul de mai sus, ci la dorița - mai mult sau mai puțin ascunsă - a fiecăruia dintre noi către diferite totalitarisme. De la Dumnezeu unic la informația unică, dătătoare de imagine, viața noastră e parcursă de muguri și rădăcini ale multiplelor totalitarisme.

Să luăm, de pildă, informația. Se știa despre România că e țara lui Dracula. Ca să poată fi asimilat, după ani de blestemății, și Ceaușescu de către beneficiarii informației libere, a fost adus noul dictator la numitorul comun, cel știut dinainte, Dracula. Nu că n-ar fi meritat, dar existau, totuși, nuanțe. Or, totalitarismul din noi nu admite pluralismul nuanțelor. Deci, dacă în capul nostru însuși nu e loc pentru pluralism, cum să fie loc în viața pe care ne-o visăm, sau chiar organizăm? (Vorba mea: separarea puterilor în cap mai întâi și abia pe urmă în stat). După Dracula-Ceaușescu-Dracula, pentru ani și ani, România a devenit țara copiilor handicapați, orfani și prost tratați. De această imagine, informație, în fond conexă celor dinainte, nu vom scăpa ușor, din cauză că mintea omului s-a obișnuit cu acea faimoasă „qualité maitresse” a „realismului critic”.

Informația unică, scoasă din context și amplificată ca umbrelă a întregii realități, e detectabilă oriunde. Statele Unite ale Americii sunt „unchiul Sam”, iar comuniștii își reprezentau lumea afacerilor sub forma unui burtos trăgând din trabuc, pe ... Wall Street (citit cum era și scris). Medelhnul, orașul florilor și al poeziei, e pentru mai toată lum „capitala drogurilor”, „orașul lui Pablo Escobar”. În general, trebuie observat că totalitarismul informațional mai are o tendință, profund umană, „maitresse”: despre ceilalți - numai rău, exact invers decât s-ar zice despre morți.

Exemplele pot continua, fără ca ideea să se nuanțeze - măcar - prea mult. Teamă mi-e, deci, având în vedere și faptul că pe alte continente decât Europa, chiar țările „de succes”, cum se spune azi, se complac în regimuri autoritare, teamă mi-e, deci, că și noi ne vom întoarce la totalitarism, sub lozincă din titlu. De fapt nici nu l-am părăsit, decât cel mult sub aspectul său politic, mai agresiv, mai pe față, mai insuportabil. În celelalte variante, l-am păstrat intact.

În fond, pluralismul zeiesc al grecilor n-a rezistat mult timp totalitarismului nostru dumnezeiesc. Și cum „secolul 21 va fi religios...”

acolade

LITERATURA DICȚIONARELOR

de MARIUS TUPAN

Despre literatură, ca și despre sport, oricine e tentat să se pronunțe, să aducă o opinie, în general, necruțătoare, să se extazieze îndeosebi în public, sau să idealizeze un autor care atacă o temă ce plutește în aer. Semidocții, ca și cei refuzați de idei, par chiar tranșanți în execuții, niciodată dispuși să admită un alt punct de vedere, în afara aceluia pe care-l dețin. Situația nu trebuie să îngrijoreze sau să supere pe cineva. Pietre se aruncă în pomii încărcăți cu roade și, înainte de toate, abundența roadelor trebuie aplaudată, ci nu agresivitatea pietrelor. Iar, când anumiți cititori sunt întrebați ce-așteaptă de la literatură, n-au nici un complex și încep să înșire tot felul de subiecte, să prefigureze personaje, în care să se recunoască (!), cu care să facă o alianță, eventual, să devină modele pentru contemporani. Am asistat la o vreme doldora de povețe venite, în special, de la cei care se credeau născuți (!) să se ocupe, nu doar de destinul poporului, ci și de emanciparea acestuia. Apelând la sloganurile unor patrioți autentici sau recurând la formulări ad-hoc, făceau paralele între izvor și ulcior, glorificau personaje călitate în lupte (fie și de idei), aduceau omagii (nețărnuite!) unei societăți în plină mișcare și transformare, care, în același timp, trebuia să-și modifice membrii proprii. Niciodată n-am dus lipsă - iar, în ultimii 50 de ani, cu atât mai puțin! - de agitatori, inițiatori și protectori ai culturii, căci, Doamne, Dumnezeule, ea nu se putea

dizolva la voia întâmplării, trebuia orientată, stimulată, pentru a folosi nu numai omului nou, ci și regimului, în întreaga sa dinamică. Fiindcă au cam dispărut culturicii de serviciu (sau se află totuși într-o pândă încordată), se ivesc, pe ici, pe colo, câte un analist (e la mare cinste acum un astfel de intelectual!), care, decizându-se de tre-cutul său oscilant, propune (sau sugerează) noi spații de explorare. Când un condeier îi vine în întâmpinare și refuză ab initio o realitate tumultuoasă, găsind în dicționare un domeniu mult mai fascinant decât altele, salută în el uluitorul talent, geniul chiar. Nu mai sunt în vogă analizele sufletești, nici viziunile magice sau coșmarești, ci invaziile de termeni tehnici, anatomici sau astrali, decupați dintr-o parte (dicționare) pentru a fi valorificați în alta (literatură). Noțiuni rare, sintagme imprevizibile impresionează, în toată goliciunea lor, chiar dacă n-au nici o legătură cu evidențierea unui personaj sau identificarea unei scene revelatoare. Totul e să sune altfel, să stabilească imagini incongruente, eventual, să ajute la constituirea unor universuri detașate, fără vreo semnificație în planul vieții. Segmentarea demonstrativă a discursului ca și dispersia narativă nu-s un câștig al zilelor noastre, dar insistența cu care revin, amestecul aleatoriu de termeni (neaoși cu cei de strictă specialitate) anunță, oare, o nouă modă literară? Iată de unde se vor ivi capodoperele?!

MIZERIA, PROSPERITATEA ȘI SUFLETUL

de CAIUS TRAIAN DRĂGOMIR

În „Moby Dick” îndârjirea luptei cu marea și - poate - cu propriul său delir, a căpitanului Ahab (purătorul blestemului regelui celui rău al lui Israel) atinge aceleași înălțimi pe care le vom mai întâlni în pasiunea din „Ion” - dorința dureroasă a pământului - sau în aceea (a umilinței) din „Răscoala”. La urma urmei însă, căpitanul în căutarea balenei gigantice putea să se lipsească de această pradă a sa - una între altele - căci ea reprezenta o culminație și nu o constrângere existențială. Țăranii lui Rebreanu se află într-o situație cu totul diferită; ei nu pot pleca - sau poate nu mai au cum vedea această variantă - nici măcar în căutarea unor „fructe ale mâinii”. Adevărata tragedie a românismului o găsim însă, cred, în „Năpasta” - nu în întreaga țesătură de cinism, dispreț față de semeni și crimă, ci într-un fapt a cărui anormalitate pare să scape până și autorului (creând tragedie prin chiar această inconștientă) - prin bătaia și tortura din închisoare. Ca și cum nu ar fi fost suficient faptul de a fi alimentat, cu istoria și condiția noastră, „Năpasta”, niște lungi decenii recente au îndreptățit literatura agresiunii fizice asupra prizonierului, scrisă de un Alexandru Ivasiuc, un Marin Preda sau un Augustin Buzura.

Ulyse îl întâlnește pe Achile în Infern trist dar fizic indemn. Jean Valjean și Monte Cristo nu acuză

bătăi. Torturile mitice sunt mai curând frustrări puse în scenă în chip complex cu o intenție exemplară, și astfel, pedagogică. Desigur, zdrobirea și chinuirea corpului adversarului (sau vinovatului) marchează întreaga istorie a umanității, dar ele vin și fac ravagii fără să aibă caracterul acesta metodic și aproape inobservabil al năpastei noastre; grav pentru Ion este că a ajuns sub regim de instrucție - după aceea nimic nu mai miră pe nimeni.

Elementul sistematic al chinului aplicat celui fără apărare (în particular copilului) mai poate fi găsit, de exemplu, la Charles Dickens și la Louis Ferdinand Celine - în ambele cazuri însă el face obiectul focalizării ororii și nu este lansat pe o linie colaterală a unei relatări. Dacă este necesar ca toate aceste lucruri să fie relevante, faptul nu provine dintr-o specială autosubestimare și nici măcar dintr-o accentuată critică națională - alte civilizații, și ele, au destule să-și reproșeze; problema este că merită să detectăm componentele mizeriei noastre. Mizeria, ca și prosperitatea, formează ansambluri structurate - gestalt-uri - în care elementul economic nu constituie decât o porțiune redusă, nu rareori infimă. Ele sunt condiții care interceptează structura umană vertical, pe întreaga ei întindere, determinând-o (și alternând-o). În „Colonia penitenciară” Kafka imaginează condiția celui adus la supliciu și care,

eliberat chiar din fața mașinii de tortură, face o plimbare fără sens pe dealurile din jur pentru a se întoarce singur acolo de unde plecase; condamnatul lui Kafka este o parte de nedetașată a unui complex al umilirii și degradării.

Este lipsită de sens analiza bunăstării, ori cea a sărăciei, făcută exclusiv în termenii produsului intern brut, ai puterii de cumpărare, ai venitului și ai inflației. Toate acestea sunt cum sunt în funcție de foarte mulți factori: voința de educare și de autoeducare, gândul bun (sau rău) îndreptat către celălalt om, curajul (sau disperarea), credința, puterea de a suporta ostilitatea, demnitatea, cultura, dorința de a păstra ceea ce a fost dobândit. Nu mai puțin - rezultând însă din acestea - se impun factorii colectivității, sociabilitatea, participativitatea, răspunderea. Mizeria sau simpla sărăcie nu există acolo unde apar izolate, în afara oricărei structuri existențiale a oricărui complex; mizeria vieții lui Ion nu era mizeria lui, ci aceea a unor oameni și, mai ales, a unei componente - a unei dimensiuni - a civilizației românești. În chip similar, dificultatea în care se află o națiune poate fi mai puțin ori deloc o mizerie proprie, ci una aparținând unei anumite ambianțe istorice - care, însă, în acest caz, nu interceptează mai puțin, în ordine verticală, întreg ansamblul ambianței și istoriei. În mod similar, prosperitatea poate forma un gestalt, perfect explicativ în structura sa, al calităților interne sau ambientale ale unei națiuni, de fiecare dată ea nu este o valoare izolată; mizeria și prosperitatea, ale noastre sau ale altora, sunt forme ale sufletului nostru, forme în care însă binele și răul nu se separă tern, simplu, banal.

Și totuși în balanța bunăstării și frustrărilor, a mizeriei și bunăstării, în dorința corijării jocului adesea nefast al acestor opoziții, ce altceva putem spune decât ceea ce i-a spus cândva Diotima lui Socrate: „vindecă întâi sufletul (de data aceasta cel al națiunilor) și atunci și trupul (materia) se va însănătoși”.

minimax

UN VIS CU AMERICANI ÎN PIAȚA UNIVERSITĂȚII

de ȘERBAN LANESCU

Existență fiind destrămarea coaliției CDR-PD și, implicit, eventualitatea alegerilor parlamentare foarte anticipate (încât *Alianța pentru meșteșugărie* are răgaz să-și completeze trupa), se poate aprecia cu destulă certitudine că evenimentul verii '97 va fi fost, în România, vizita de stat, sau oficială, sau cum s-o fi numind ea exact conform „rețetărilor” diplomatice, deci vizita președintelui USA, W. J. Clinton. Neîndoielnic, evenimentul este reconfortant în orizontul speranței, dar, totdeodată, ținând cont de un anumit detaliu din protocolul vizitei așa cum a fost el anunțat în mass media, se iscă, pare-mi-se, și un oarece semn de întrebare. De fapt, chiar două întrebări, corelative unui moment de suspans: *speech-ul președintelui american din Piața Universității*. În primul rând, de ce? Care să fi fost rațiunea includerii/rezervării momentului respectiv într-un program și așa „gâfâit”, de numai câteva ore? Or, dacă Q.I.-ul se cunoaște după cum și ce întrebă (completare antitetică la adagiul «Întrebarea moarte n-are»), în acest caz n-ar fi, parcă, nici un dubiu. Răspunsul (a)pare atât de evident, încât punerea întrebării semnifică fie naivitate (eufemism pentru «prostie»), fie intenția despicării firului în paișpe de

amoru' artei. Păi, întrucât diplomația populară (sau populistă?) presupune contactul nemijlocit cu masele, care mase sunt, se știe doar, animate de mitologia (politică) en vogue, când USA este bastionul anticomunismului și, în fine, dacă în România Piața Universității este «zona liberă de comunism», atunci ce naiba alt loc să fi ales consilierii președintelui Clinton pentru maximizarea șanselor unui succes triumfal, mediatizat în lumea-nreagă!? Așa se cam arată. La primă față. Pe de altă parte, însă, adunând laolaltă toate câte se cunosc (inclusiv „folclorul”, bârfe, șmenuri, sușanele) pe relația româno-americană, din trecut și mai de-aproape (Madridul, ah Madridul!), ori, altfel spus, mai cu furnir, gândindu-te la (a se pronunța cu vocea interioară modulată în tonalitate gravă!) influențele USA asupra destinului României și al românilor (al românilor care, unii, și nu tocmai puțini, cândva și-au jertfit chiar viața în virtutea convingerii, inculcate propagandistic, că vin americanii - și n-au venit!), deci luând în considerare toate premisele reacției populare din 11 iulie, parcă nu este tocmai anapoda să-ți pui și o a doua întrebare. Oare cum vor reacționa bucureștenii când le va vorbi Clinton, da' nu oriunde, ci taman în

Piața Universității? Iar răspunsul este la fel de evident ca și mai-nainte, ușor previzibil. Cum să reacționeze?! Frumos și bine! *Hip! Hip! Ura!* Citeam nu mai știu în ce gazetă că forțele de ordine se așteaptă la și se pregătesc pentru o participare ceva mai dihai ca la „revoluție” sau decât în zilele de vârf din perioada golaniadei. Iar dacă mai bagă și limonadă pe gratis, trair neneacă! *Of course* c-ar fi fost mai eficient cu mici și bere, da' e bună și limonada. După care urmează, hazardat, saltul pe tărâm oniric, încalcând recomandarea de bună purtare potrivit căreia este descalificant să-ți povestești visele altcuiva decât, eventual, psihanalistului, sau, mă rog, nevestei, care tre' să (te) suporte dacă e o bună nevastă.

Se va fi adunat iarăși acolo puhoi de felurită omenire, majoritatea curioși dar și (pre)dispuși (predestinați) la executarea entuziastă a numărului așteptat de la ei, numărul cu «*Hip! Hip! Ura!*». Că doar nu e de colo să-l vezi și să-l auzi... în direct pe ditamai președintele Statelor Unite! S-o fi opus el cu obstinație acceptării României în NATO, bașca ambiguitatea prestației ambasadorului A. Moses până în noiembrie trecut, totuși românul, în marea-i înfelepciune politică, știe să vadă partea plină a sticloanei, comportându-se ca atare. *Hip! Hip! Ura!* Dar, pe lângă cei mulți, printre ei, se vor mai afla și alții de bucureșteni, poate distingându-se printr-un amănunt vestimentar ca, bunăoară, cămăși albe. Însă, mai cu seamă, acești ceilalți se vor remarca printr-o vădită sobrietate. Nu ostili, ci doar sobri. Fără aplauze, fără urale. Iar dacă - așa cum scrie în cărțile de psihologie socială - atitudinea masei este labilă, cei mulți se vor molipsi treptat astfel încât la sfârșitul *speech-ului* Piața Universității va fi încremenită în tăcere. În văzul lumii-ntregi. Firesc, președintele Emil Constantinescu va saluta protocolar înaltul oaspete și atunci când se va aplauda. Cumpătat.

...SUNTEM LIMBA SCRISULUI NOSTRU

«Îmi scriu literatura în românește, limba în care visez!»

Mircea Eliade

de DUMITRU RADU POPA

De câte ori nu m-am gândit, trecând prin atâtea schimbări în cursul unei vieți relativ scurte - nu că la 47 de ani nu m-aș simți uneori bătrân! - la vorbele lui Oscar Wilde: „Orice portret pictat cu adevărată simțire e un portret al artistului. Modelul e mai degrabă un accident, pretextul. Nu el e cel ce ni se revelă în pictură, ci de fapt pictorul însuși care, pe canavaua colorată, își arată sinele”.

E, poate, aici o temă de meditație asupra „identității într-o schimbare”, dramatică mai ales atunci când schimbarea o ia binișor înaintea identității; cum, plecând și strămutându-te dintr-un loc lingvistic și cultural într-altul, **făptura-de-sine** rămâne oarecum suspendată, sau în urma peisajului amețitor și nou în care îi e dat să trăiască și căruia cu greu îi ia, abia, măsura... Să trăiască și să scrie, adică să-și re-picteze în varii circumstanțe același sine care se arată și vorbește mereu prin alții...

Mi-am scris eseul despre Antoine de Saint-Exupéry (**Antoine de Saint-Exupéry: Aventura conștiinței**, Editura Albatros, 1980), culegerile de nuvele **Călătoria** (Albatros, 1982) și **Fisura** (Cartea Românească, 1985) în românește, trăind încă aici. Studiile critice asupra lui Nichita Stănescu (în volumul **Bas-Relief with Heroes**, Memphis University Press, 1989) și Virgil Mazilescu (**Little Bones in Winter**, Editura Fundației Culturale Române, 1996) le-am scris direct în engleză, așa cum îmi scriu și studiile sau recenzii în domeniul dreptului internațional și comparat. Dar când, după ani, m-am reîntors la proză, am scris iarăși, numai și numai, în românește.

Am prieteni, scriitori străini sau români, strămutați o dată sau de mai multe ori, care blagoslovesc împrejurările ce i-au făcut să poată trăi **de mai multe ori**, în varii mentalități și limbi. Eu îi admir cât pot, ba îi și pizmuiesc cu respect, scriindu-mi însă literatura exclusiv în românește, imun (ori infirm, totuna!) la orice tentație de a fantaza în altă limbă. O spun, până la urmă, cu rușine, dar și cu un oarecare orgoliu. Vorbesc și mă încumet să scriu onorabil în patru limbi, dar sunt incapabil să **închipuiesc** altfel decât în românește. Le voi fi știind prea puțin pe celelalte - ori prea bine pe a mea, în care m-am născut? Iată și partea de orgoliu, de va fi justificat ori ba: cred că știu prea bine și adânc românește ca să nu-mi cenzurez orice cutezanță de a plăsmui în altă limbă. Și dacă, până la urmă, tot pe mine mă **închipui** pe foaia albă, cum spune Wilde,

câte șanse aș avea să o fac mai bine în altă limbă, când nici măcar în a mea nu știu dacă reușesc ceva mai de seamă? E ca și cum încercând să „îngrădesc” **entropia** n-aș face, până la urmă, decât să o ridic la pătrat!

O, câtă vanitate, cel puțin pentru mine, în Turnul lui Babel! Și ce himeră ispititoare să crezi uneori că, gândind în altă limbă, sau amestecat, în nici una anume, ai putea să te mai pictezi altcum decât la început! Dacă limba scrisului

altul.

Dar astea sunt, poate, gânduri mai mult **colaterale**, nu au, în fond, prea mult de a face cu **substanța** privirii în oglindă. Sunt opțiuni - mai mult sau mai puțin conștiente -, ori refuzuri - la fel! Tentații sau obstinații... Eu am terminat de scris anul trecut o carte de proze - prima după ce am plecat! Acum, fiind la București, am citit corectura... La New York, sunt pe cale de a termina o altă carte de nuvele, tot în românește, și nu cred că va fi nevoie ca aceste două volume să fie privite cu scuza amabilă ce se poate acorda unui literatur român „din afară”...

Pe **noi** ne pictăm - pe **noi** ne scriem! Morala (de creație!) a lui Oscar Wilde cam aici „bate”. Peisajele și împrejurările se învâlmășesc în jurul meu amețitor (de la Paris la Londra, New York-ul de adopție, Vancouver, New Orleans, St.-Petersburg și Seattle): o singură limbă le e paradigma, aceea în care știu, sau cel puțin am iluzia momentană, că **aș ști** să le închipuiesc. Adică, să-mi corectez portretul mereu evanescent și același, făcut din toate schimbările caleidoscopice pe care **viața** (ah, acest cuvânt!) - cere de timp, amalgam de limbi și mentalități, inteligență, sarcasm, început de scleroză sau înțelepciune - mi le aruncă în față. „Na! Fă ceva cu ele, dacă tot zici că știi să pictezi (adică să scrii)”, parcă îmi spune. Și amestec meticolos bucățelele tăiate geometric, egal, în pătrate, ale portretului meu, în varii limbi și culori, pe masa strâmtă unde îmi petrec insomniale. Încep; încerc să le potrivesc cât mai bine. N-am terminat în astă-seară, mi le amestecă iar, dimineța. O iau de la capăt, și iar, și iar. Țin minte de la o seară la alta (amănunte disparate, dar clare, mișcări ce-mi intră aproape în reflex). Într-o bună zi, cu toată strădania ei aleatorie (de Marea Oglindă vorbesc), o să reușesc să-i răspund, așezând

Admir pe Panait Istrati, pe Cioran, Ionesco sau Horia Vintilă, pe toți cei ce - ca excepții, totuși! - au trecut strălucit această barieră. Nu există, fără îndoială, formulă fixă pentru nimeni, iar amintirile ce ne bântuie subconștientul, formula personal-emoțională a fiecăruia, de a ne integra într-un context lingvistic-existențial nou, nu se repetă cu aceleași amănunte și rezultate de la un creator la altul.

nostru e limba în care visăm, cum spune într-un loc Mircea Eliade, atunci visul, pesemne, va fi având consistență cu adevărat esențială: el blochează orice drum spre oglinzile altor limbi.

Admir pe Panait Istrati, pe Cioran, Ionesco sau Horia Vintilă, pe toți cei ce - ca excepții, totuși! - au trecut strălucit această barieră. Nu există, fără îndoială, formulă fixă pentru nimeni, iar amintirile ce ne bântuie subconștientul, formula personal-emoțională a fiecăruia de a ne integra într-un context lingvistic-existențial nou, nu se repetă cu aceleași amănunte și rezultate de la un creator la

fiecare piesă la locul ei: pe românește. Capul la cap, ochii în orbite, Atlas și Axis, apoi întreaga coloană vertebrală până la coccis, mușchii deasupra, și organele interne ale abdomenului, acoperite de pielea subțire a praporelui...

Și nu-mi va mai fi deloc frică atunci când oglinda, zâmbind strâmb la mine (cu propriu-mi zâmbet abia închipuit!) îmi va spune sarcastic, în nici o limbă anume, dar clar, deslușit, cu glas implacabil, amestecând toate piesele din nou:

„ - Foarte bine, foarte bine! Acum, ia-o de la capăt!”

horia gârbea

Baba și unicornul

horia gârbea e mut
ca inscripția vietnameză
de pe o conservă de crabi

deci stăi cititorule
și varsă pe piatră
un epitaf adecvat
o plângere aleasă
ceva cu codri verzi de brad

de ce m-ați dus la coasă
tânăr ca vasele cârlova
brav ca mihai viteazul
(primul român de stânga)
mândru pe cal
cu trupul jeansului d'arc
în bronzul nemuritor
la universitate
la ceasul învârtitor

să ne învârtim
ca omul supt vremi
supt ca laptele
de lupoaică
picurat pe
limba noastră (o comoară)
să girăm ca farul
galben intermitent
când se aprind prin cartiere luminele
cine ești tu - privește-ți uzinele

trece o doamnă purtându-și
unicornul de zgardă
iar eu o contemplu
- cam trecută - s-o ajut
mai bine să traverseze

eu căuzaș
căutător al cauzei ultime
care se-arată ca spectacol
pe stadion
unde îmbrăcați în caftanele de cafteală
stau boierii pe pardoseală
și în mantii lungi de hermină

stau voievozii pe strapontină

ea și cu mine
ajunși grefieri
la judecata de apoi
și privind cum se pronunță
achitare după achitare
ca la nebuni

tac și înghit
îmi scriu propriile scrisori persane
le pun în plicuri și le lipesc
trec limba și peste
asperitățile cronicii
simt textul rugos
ea venea de sus
eu veneam de jos

după-amiaza unei iguane

încântător de penibilă această
după-amiază cu nimfe
perpetuate în zbor
deasupra farfurioarei cu „muscamor”

o după-amiază în care
visele mele mărețe
se-nghesuie să apuce coada
unei iguane de vaselină

n-ai văzut filmul ăla
cu tipii care prindeau iguane
eu aproape că l-am uitat
s-a pitit în memorie
ca un bacil de ciumă
prin orașele fericirii
când se reduc la doi triumvirii
iar viața merge
cu motorul în plin
și sunt trei cele patru bujii:
adrianopole și kuciuk-kainargi

decât profet
mai bine poet
(în zona ta
în zona nimănui)
sub verde poala codrului
măria ta-i măria mea

și-i a oricui

cum și aceste nimfe
speriate de coada șopârlei
sunt gata să se dea
de-a dura
pe pantele voluptății

dar datoria e mai tare
decât orice impuls
și nimic nu se face
până când reptila
nu e tranșată și prăjită
pe îndelete și fără de patimi
la ceas prescris prin lege
și prin datini

abia apoi - ce plictiseală -
se scrie oda
se pictează scenele de vânătoare
oameni buni aceasta e arta
nu mai trebuie teste
ce s-o mai pipăi
că este

poeții și moartea

pe plajă trec femeii
cu câini în lesă
ele nu vorbesc despre michelangelo
cel mult despre
avantajele cafelei solubile
și privindu-le
accepti ideea că orice text
e o sintagmă supraelastică
trasă cu putere de margini

pe plajă nu trec femei blonde
nici brune
nici roșcate nu sunt
părul lor desfide
orice trimitere
la culorile lumii
plimbă foxterrieri curioși
de fiecare fost castel de nisip

poeții se uită la
femeile care trec
și scriu versuri despre adolescenții
ce plutesc pe mare
descompuși cu burțile umflate
și beau bere și fac poze
gândindu-se mereu
la moarte

ESTE INTERVIUL O OPERĂ LITERARĂ SAU O FORMĂ DE TEHNICĂ JURNALISTICĂ?

Această întrebare nu este deloc retorică. Și-au pus-o toți marii ziariști și toți marii creatori. Camil Petrescu a vorbit, în câteva din articolele sale mai din tinerețe, despre o estetică a jurnalisticii, ajungând, bine argumentat, la un răspuns pozitiv. Interviu ar fi un fel de text literar paralel, întrebare și răspuns, cu precizarea că răspunsul trebuie să fie mai așezat decât întrebarea, mai explicativ, întrebarea fiind mai sintetică prin natura lucrurilor.

Unii din confrății noștri istorici literari consideră interviul un gen sau o specie minoră, ca și reportajul. Alții consideră întrebarea inferioară ca esență răspunsului care poate fi, de multe ori, un eseu mic sau un mic tratat cu un subiect abia schițat în partea întâi a interviului, în întrebare. Alții, printre care G. Călinescu, socotesc întrebarea ca element principal, deoarece de modul cum e formulată intenția sa se capătă un răspuns cu idei esențiale și cu conținut bine explicat.

Cel care pune întrebări în acest scenariu literar al interviului, cel care angajează dialogul deține primul rol. Marii creatori de interviuri sunt cei care știu să întrebe. Interogatorul trebuie să cunoască bine opera celui care este supus acestei „torturi” agreabile a interviului dar și operele altor confrăți din aceeași categorie de creatori, precum și ceea ce noi credem că este esențial pentru a oferi o vivacitate firească dialogului trebuie să fie și ușor înzestrat cu un fel de „perversitate” ideatică, realizând la tot pasul un fel de cordialitate polemică, sau în formularea lui Octavian Paler, o expresie a unei polemici cordiale. Și pentru a nu cădea într-o dialogare monotona, să realizeze un fel de corsi e ricorsi ideatic, căutând să utilizeze cât mai multe și mai spirituale „capcane”, aflate cu o evidentă, bună credință mai ales în clar-obscurul biografiei celui supus interogației.

În istoria literelor române se pot găsi ușor cărți de interviuri pe care să le numim opere literare. Cităm în acest sens pe Felix Aderca, autorul acelei sintetice **Mărturii a unei generații** (1929) și în mod deosebit pe Ion Biberi cu **Lumea de mâine**, carte apărută în 1946. Ion Biberi (1904-1990) a fost un excelent publicist și în același timp un scriitor de o evidentă modernitate, scriind romane à la Joyce, eseuri, studii de estetică și de antropologie) dar trebuie reținut ca autor de interviuri prin aceste texte bine gândite și bine sudate cu epoca contradictorie a anilor de sfârșit de război și de încercare de a întrezări viitorul; în acest sens, întocmește un fel de foaie de temperatură a epocii cercetând gândurile intime și examinând speranțele particulare ale cetățeanului, relative la o lume definită printr-o metaforă grațioasă: „Lumea de mâine”. Cartea a devenit azi un document social-politic, având mai ales acum un sens unic, o unitate de ordin filozofic și istoric. Sunt interogați aici o mare parte din intelectualii de seamă ai țării: George Enescu, Lucrețiu Pătrășcanu, Tudor Arghezi, Anton Bibescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu,

de EMIL MANU

Dimitrie Gusti, P. P. Negulescu, Ion Sava, Alice Voinescu, Geo Dumitrescu etc. Cartea a fost gândită ca o unitate documentară, pe ideea unor viziuni particulare ce aveau totuși un punct comun ca viziune politică.

În ultimii ani la noi s-au publicat cărți de interviuri pe diverse teme. Am ales pentru discuția noastră una din cele mai interesante ca viziune și ca unitate. Autorul, criticul literar și în același timp jurnalistul C. Stănescu și-a intitulat cartea **Interviuri din Tranziție**, dându-i de la început o unitate. Unitatea se poate deduce și din titlu: **Tranziția** politică și social-politică a societății românești de după Evenimentele din Decembrie 1989.

Întrebările sunt foarte clare, dar în același timp legate și de opera celui interviuat, și de relația cu societatea și ideile (mai mult sau mai puțin) dominante ale conjuncturilor sau chiar ale momentelor creatoare de ordine nouă, în creația în care se scaldă Tranziția ca fenomen politic. Cartea poate fi asemuită cu un roman, lărgind în mod generos frontierele definiției acestei specii și ajungându-se la ideea sau mai exact la impresia că toate interviurile sunt axate pe noțiunea de Tranziție, așa cum spuneam mai înainte, înțeleasă ca fenomen specific epocii pe care o parcurgem. Impresia de roman o mai oferă și faptul că cei interogați sunt luați ca personaje ale epocii: Zoe Dumitrescu-Bușulenga este chestionată direct despre avaturile instituției pe care o slujea, și anume Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, care era la început instalat într-o casă boierească de stil baroc superbă, o casă donată de un boier (Ștefănescu-Grivița) în amintirea fiicei sale care murise într-un accident de mașină, chiar în ziua nunții, și care era studentă la Litere. Dar, trecând pe aici șeful statului, comunistul Nicolae Ceaușescu, a arătat cu mâna cam ce să fie distrus din colțul acela liniștit de lume și a transformat totul în blocuri-cărămizi, ce arătau sinistru din punct de vedere estetic.

Institutul a fost mutat tot într-o clădire barocă, (barocul ca stil a purtat culturii române un mare ghinion, după cum se vede) clădirea din Strada Frumoasă, care fusese locuința tot a unui mare boier, fost și prim ministru al țării, Barbu Catargi. După ce încăperile au fost puse la punct, mai marii administratori ai orașului au socotit că e prea frumoasă pentru o instituție culturală și Institutul a fost mutat în fosta Ligă Culturală a lui N. Iorga. Bine-nțeles că

toate organele ce oblăduiau Bucureștiul urmăreau să pună mâna pe mobilierul stil al Institutului și au început să transfere în birourile lor uneltele, oglinzile de Murano și mobila prea luxoasă pentru această umilită casă de cultură. Au urmat apoi alte șiruri de mutări pe care nu le mai amintim. Deci iată biografia unui moment, a unui episod din acest roman pe care C. Stănescu ni-l prezintă cu o atenție de tip balzacian.

Geo Dumitrescu, unul din cei mai înzestrați și originali poeți români contemporani din generația războiului, este întebat și răspunde numai la întrebările privind cărțile sale. Este semnificativ răspunsul care dezvăluie lumea unui veritabil creator, interesându-se de lucrările sale pe care le consideră în mod implicit cele mai importante lucruri din univers.

Un scriitor plin de vervă și amator de paradoxuri infecunde (Dan Zamfirescu) sarjează dând răspunsuri șocante, pline de afirmații contradictorii care să-i sublinieze prezența originală în fondul ceșos al Tranziției. El spune: „Sunt filolog și securist!” Sau: „Primul comunist român a fost Eminescu, pentru că a scris **Împărat și proletar**, versificând **Manifestul** lui Marx”.

Un alt personaj și mai bine conturat în tot ce face este criticul Alexandru George, care e un polemist de calitate și un partener de discuții incitante în măsura în care îl supără ceva din comportarea colegială (mai mult sau mai puțin) a celui cu care dialoghează.

Întrebările lui C. Stănescu sunt, de această dată, croite pe măsura și în genul coleric al lui Alexandru George.

„Romanul” Tranziției ce ni-l propune în mod indirect autorul continuă cu Augustin Buzura care emite emblematic un „ordin” pentru armatele de intelectuali români: „Revoluția trebuie continuată în spirit!”, considerându-se mereu „stăpân al himerelor” proprii. Alexandru Paleologu afirmă ritos că în vremea noastră „întotdeauna cineva se supără pe Caragiale”. Nicolae Breban vorbește despre Marin Preda ca despre „un țaran rătăcit în oraș...”. Pentru Virgil Tănase „Exilul este un cal troian”. Nina Cassian, referindu-se la aderența (voită sau nevoită) la comunism, dă o replică dură: „Nu trebuie să fim absolviți de responsabilitate”, iar Mircea Iorgulescu dă cam aceeași replică, mai alambicată: „Literații români sunt martorii propriei lor postumități”. Mircea Anghelescu vorbește de literatura exilului, care va fi și ea supusă aceluiași proces firesc de revizuire etc.

Am urmărit sumar fără să intrăm în detalii analitice replicile unor personaje ale „romanului” pe care ni l-a oferit (la figurat) C. Stănescu, de altfel fiind primul „roman” al Tranziției, și trebuie să constatăm în final că autorul cunoaște atât de bine literatura și orientările ideatice ale scriitorilor români de azi, încât putem spune că sub zidurile jurnalisticii a fost înmormântat un bun și competent istoric literar: C. Stănescu.

CASTELUL

ion floricele

«În pagini de o mare densitate și cu adâncime socio-filozofică, autorul conturează, cu o mână sigură de artist, personaje și, mai ales, caractere; înfățișează o seamă de întâmplări cutremurătoare, compune veritabile fresce, alcătuite din lumini și umbre; aduce la lumină gânduri, oameni și întâmplări de demult și de azi; țese unele tulburătoare amintiri. De dragoste mai ales. Iubiri ce nu visează nici avere, nici bani, nici iubiri trecătoare, ci ființe deosebite, bogate sufletește, capabile de iubiri mari, sincere, adevărate - atribute proprii ființei umane. Iubiri plâpânde, nevinovate, dar care pot ucide, când nici nu te aștepti. Iubiri marcate, uneori, de fericire și de suferință, careucid patimi pământești și care nu se isprăvesc odată cu viața și nu mor acolo unde toate s-au născut...»

În ținutul Teicanilor, succesiunea anotimpurilor pare să aibă caracteristici proprii, neîntâlnite în alte zone ale țării. Trecherile se fac lent, pe nesimțite. Ai nevoie de calendar, uneori, ca să știi cu precizie în ce lună și în ce anotimp te afli.

Fiecare dintre cele patru anotimpuri își are farmecul lui. Sunt minunate primăverile - când natura se trezește la viață. Iarbă verde. Pomi înfloriți. Rândunele grăbite, care își construiesc cuibul la streășina caselor. Și berzele - venite de departe, pentru a-i convinge pe sceptici că iarna a rămas cu mult în urmă...

Verile - cu soare mult - și toamnele - cu ploi lungi și dese, cu vânturi grăbite, ce răvășesc, la întâmplare, noianul de frunze moarte, căzute de pe ramuri - pun în lumină hărnicia oamenilor, care adună în hambare roadele câmpului. Și iarna...

Acum este iarnă. Miez de decembrie 1993. Afară ninge lin, cu fulgi mari, pufoși. Pământul s-a acoperit deja cu un strat subțire de zăpadă. „Cât va mai ninge, oare? - își zise Mihai Cojocaru. Îmi este dor de nămeții de odinioară, din anii când, copil fiind, nu știam ce-i frigul și aș fi rămas afară cât era ziuca de mare. Hei! Hei! Unde sunt zăpezile de altădată?! Și încrâncenatele bătlăii cu bulgări de zăpadă... Și întrecerile cu săniuțele, ce se prelungeau, în nopțile cu lună plină, până la ore târzii...”

Este iarnă... Satul pare cufundat într-o mare a liniștii. A dispărut iarna de altă dată. Oamenii - după ce și-au hrănit animalele și orătăniile de prin curte - s-au retras în casă, în jurul sobei. Al unei străchini cu murături. Și al unei ulcele cu zaibăr.

Casele - ale căror hornuri fumează din belșug - îți fac impresia că dorm. Privite din uliță, par desprinse dintr-o carte poștală ilustrată. La ferestre, mai peste tot, mușcate înflorite în cele mai diferite culori - de la albul zăpezii ce cade, neconținut, din înălțimi și până la roșul aprins, scânteietor. Și, de un galben-auriu, gutuile. Multe, multe gutui...

Deodată, aproape fără să-și dea seama, Mihai Cojocaru se trezi în dreptul casei părintești, a locului unde văzuse, pentru prima oară, lumina zilei și unde-și petrecuse anii fericitei copilării, cel despre care acum se vedea nevoit să vorbească la timpul trecut: Valerie Floroiu. Se mai afla aci - trăindu-și chinutele zile - doar bătrâna lui mamă. Cea pe care moartea fiului a... a retezat-o. A fost bucuria, a fost reazimul, a fost nădejdea, a fost mândria ei...

Văzându-l că s-a oprit din drum și că privește lung și întrebător în curtea pustie, o bătrână, ce stătea ghemuită pe banca improvizată de la poarta vecină, îi făcu semn să se apropie.

- Stă mai mult în casă, maică. Și, cu ochii

în lacrimi, țină să adauge: De când i-a murit băiatul a devenit alt om. Îmbrăcată în negru, din cap și până în picioare, pare o călugăriță ajunsă aci din nu știu ce mănăstire. O sfântă pare că este, maică... Zilnic se duce la cimitir. Zilnic, chiar dacă afară este ploaie, este zăpadă sau ger, merge la cimitir. Stă acolo, uneori, ore în șir. Și plânge. Își jelește copilul care i-a fost scump ca lumina ochilor. Cu trupul este aici, pe pământ, dar cu gândul și cu sufletul este acolo, departe, lângă cel ce i-a fost atât de drag, Valerie al ei...

- Nora, copiii lui Valerie, nepoții bătrânei, mai vin pe-aici?

- Rar, maică, rar de tot. Din „Crăciun în Paști”, cum se spune pe aici, pe la noi. Au uitat-o! Ce să-i faci? Așa-i viața. Au și ei grijile lor...

- Pe Valerie l-ați cunoscut bine? Ce fel de om era?

- Om rar, maică, om rar... Parcă-l văd... Când venea de la școală și mă aflam, din întâmplare, la poartă, se apropia de mine, îmi spunea „Săru' mâna, măicuță”! Și mă întreba, de fiecare dată, ce mai fac.

Și după ce s-a făcut mare și a devenit om cu carte, la oraș, nu m-a uitat. De câte ori venea, îmi aducea ceva. Îmi făcea un „cadou”, cum zicea el. Ultima oară mi-a dat o pereche de ciorapi tricotați. Îi am și acum. Am lăsat cu limbă de moarte ca să mă îngroape cu ei în picioare. Dacă l-oi întâlni pe lumea ailaltă, am să i-i arăt. Și cred că o să se bucure...

Cele auzite din gura bătrânei i-au scormonit amintirile. L-au tras înapoi, pe firul nevăzut al timpului...

Simțind nevoia să „fugă” din „lumea” gândurilor ce-l acaparaseră și-l chinuiau, Mihai Cojocaru apăsă pe butonul ce „punea în mișcare” aparatul de radio, aflat în preajmă-i, pe una din noptiere. O melodie caldă, liniștitoare, a pus stăpânire, încetul cu încetul, pe întreaga încăpere. Și pe sufletul lui. A urmat, după aceea, o pastorală. Pastorală ce vestea venirea Crăciunului. Ideile se înșirau ca niște mărgelile strălucitoare pe un imaginar fir auriu de borangic: „Vinul și untdelemnul tău...” „Lăcomia și dorința de îmbogățire rapidă...” „Faptele necontrolate ale oamenilor...” „Pădurile și vegetația mor...” „Deșertul înaintea amenințător...” „Rătăcesc prinși în mrejele invidiei...” „O oază de nădejde salvatoare...” „Atinși de atâta suferință, să le venim în sprijin celor aflați în suferință...” „Să nu fie uitați bolnavii din spitale: bătrânii și copiii neajutorați, lipsiți de hrană și îmbrăcăminte; văduvele și orfanii; handicapații; cei aflați - pentru a-și ispăși pedeapsa din fapte ce vin în conflict cu legea - în penitenciare...” „Să facem bine...” „Să ne ajutăm aproapele...” „Să încercăm să fim mai buni, mai înțeleghători, mai iertători cu cei care greșesc față de noi...”

„Vine Crăciunul! Vine sărbătoarea nașterii pruncului Iisus! Vine sărbătoarea iubirii! La mulți ani cu sănătate... Tuturor, mici și mari, de aproape sau de foarte departe: **Sărbători fericite!**”

Tot profesia de jurist și vârsta „coaptă” (însoțite de o solidă cultură generală) îl ajutau pe Mihai Cojocaru, paralel cu lectura manuscrisului, să-și facă, cu o evidentă ușurință și satisfacție, unele însemnări de cititor: „Am impresia că acest manuscris a fost scris cu graba și furia cu care se sapă tranșeele în ajunul unei mari bătălii... În pagini de o mare densitate și cu adâncime socio-filozofică, autorul conturează, cu o mână sigură de artist, personaje și, mai ales, caractere; înfățișează o seamă de întâmplări cutremurătoare, compune veritabile fresce, alcătuite din lumini și umbre; aduce la lumină gânduri, oameni și întâmplări de demult și de azi; țese unele tulburătoare amintiri. De dragoste mai ales. **Iubiri** ce nu visează nici avere, nici bani, nici iubiri trecătoare, ci ființe deosebite, bogate sufletește, capabile de iubiri mari, sincere, vărate - atribute proprii ființei umane. **Iubiri** plătând, nevinovate, dar care pot ucide, când nici nu te aștepti. **Iubiri** marcate, uneori, de fericire și de suferință, careucid patimi pământești și care nu se isprăvesc odată cu viața și nu mor acolo unde toate s-au născut...”

După ce mai răsfoi câteva file, Mihai Cojocaru adăugă: „În fine, Valerie Floroiu ridică, prin acest proiectat roman al său, un monument impunător, trainic, Zeitei Dreptății. Prin întreg conținutul său, acesta dovedește o nebanuită forță de convingere, are o deosebită strălucire, capătă, până la urmă, valoarea și semnificația unui roman de adâncă analiză socială și psihologică...”

Se opri aici... a tulburat... în față-i părea că prinde contur, țesută din amintire, figura luminoasă a fiului de țaran pe care Destinul îl adusese, cu ani în urmă, pe acest pământ binecuvântat - pământul **Teicanilor**, unde a visat, a trudit, a creat și unde își doarme somn liniștit, somnul de veci. „Am să mă duc mâine - își zise, în gând, Mihai Cojocaru - la mormântul lui Valerie și-am să-i așez la cap

un buchet cu mușcate și am să-i aprind o lumânare...”

Prima lui impresie: avusese în față o femeie de un fel deosebit, de o rară gingășie. Părul ei castaniu închis, strâns cu grijă la spate, sub formă de codiță, încadra un cap superb, de adolescentă, cu ochi mari, luminoși. Era - fapt cu ușurință observat și - credea el - de nimeni contestat - o femeie frumoasă. Una din acele femei care, încă de la prima vedere, te atrage, te cucerește, te fascinează. Ochii mari, căprui - o nuanță deschisă, ce „ducea spre verde”, străjuți „de sprâncene negre, frumos arcuite, îi puneau în evidență chipul - un chip armonios, asemănător cu cel al zeitelor din sculpturile antice, ajunse pe la noi. O brazu-i alb, catifelat, îi era îmbujorat de emoție. Părea electrizată. Amuțise. Dacă ai fi întrebat-o ceva, era sigur că n-ar fi fost în stare să-i răspundă. Așa cum era, a exercitat asupra lui o atracție deosebită. Îl cucerise într-o singură clipă. Pe el care, trebuie s-o spunem, nu mai era un licean, venit de undeva, dintr-un îndepărtat sat de munte, nu mai era un naiv adolescent...

Era îmbrăcată într-o bluză crem, încheiată cu nasturi mici, asortați. Pe piept, bluza avea aplicată o dantelă fină, de aceeași culoare. Fusta - a remarcat atunci când se îndepărta de locul unde se întâlniseră - strâmtă, până la șolduri, se desfăcea larg, în cute, pe măsură ce cobora spre glezne. Era de culoare verde. Un verde închis. Cizmele-i negre, cu toc cui, îi sporeau înălțimea, îi dădeau o altă statură, o făceau și mai atrăgătoare. Un cordon lat, confecționat cu gust, din catifea neagră, pe care era prinsă o cataramă aurie, îi încingea mijlocul ca un inel, dând un farmec în plus și gingășie corpului ei de balerină.

Unul din grupul celor aduși pentru a fi anchetați rămase surd la ceea ce se petrecea în juru-i. Nici o mișcare. Nici o vorbă. Tăcere totală, de mormânt. Apoi, ca la comandă, începu să rădă. Să rădă în hohote. Un răs prelung, sacadat, scăpat total de sub control. Speriați, toți cei prezenți în **marele hol** își îndreptară privirile către el. „E nebun!”, se grăbi să spună unul din cei aflați doar la câțiva pași de el. „Ba, eu cred că este bolnav,

parodii

george peagu

Un munte
(Luceafărul 18/1997)

Prietenii mei de odinioară
tot aruncă cu vorbe în mine
și cu nisip.

Asta nu e bine
și nu-i umanitară
acțiunea în sine

și asta încă nu-i nimic,
dar acum, de mai anul,
vor să-mi pună pe cap
tot Caraimanul

cu toată Crucea.

Dar zeul meu îmi va spune atuncea
când va sosi evenimentul
cum să depășesc momentul:

„Prin scris vei răzbi!”

Nu vă jucați, mă' băieți,

Scrieți și voi poezii!

Lucian Perța

săracul!”, încuviință un altul.

În timpul acesta, cel aflat în centrul atenției - un om slab, cam la 50 de ani - sta și, legănându-se pe călcâie, râdea. Nu era chip să-l oprești, nu era chip să spui ceva. Părea un cântăreț hotărât să-și execute partitura. Râse până ce se sătură. Apoi, amuți. Puse privirea în jos și tăcu. Părea rușinat... Se simțea prost...

Judecat după înfățișare și îmbrăcăminte, era, în mod sigur, unul din cei care-și câștigă pâinea muncind. Muncind din greu, pe bani puțini... Era bietul om tăbăcit de-atâta muncă. În picioare purta bocanci - o pereche de bocanci uzați, scâlțiați. În mână ținea strâns o sacoșă neagră de pânză, în care se observa o pâine. Este, se vedea, chinuit de gânduri negre, strivit de griji, descurajat... Din trecut, îl cheamă amintirile. Copil de țaran, a venit la oraș. A absolvit o școală profesională, a învățat o meserie, a fost încadrat într-o uzină constructoare de tractoare. A muncit din greu, vreme de 30 de ani. Și-acum a rămas fără slujbă. Este șomer... Și o duce foarte greu. A intrat în categoria celor care trăiesc la limita sărăciei.

Stând în picioare câteva ore, slăbit cum era, la un moment dat a simțit că-i este rău. Părea că se învârtește pământul cu el. A căzut din picioare de parcă ar fi fost un copac tăiat de secure. Alarmați, cei din jurul său au încercat să-i vină în sprijin. Scotea niște sunete ciudate și făcuse spume la gură. O dâră subțire de salivă i se prelinsese la colțul buzelor. Privirea i se pierduse în aburul amintirilor...

ioan groșan:

«O LUME NOUĂ, DIN PUȚINU»

- Poate de la nume începe totul: Groșan, premers de Ioan, trimite la un perete stâncos, povârnit/încrămenit peste o „pajiște” de grohotișuri aspre, sublunare. Cu așa nume, să tot fii mare scriitor... Ioan Groșan, care este legenda numelui tău, dacă e...? Plimbă-ți cititorul pe sub copacul genealogic, evocă rădăcinile, baștina, copilăria musai fabuloasă de băiat de la țară, în Ardeal. Fii, cât încape, dacă binevoiești, nostalgic.

- Nu cred că numele, rezonanța lui au o prea mare importanță pentru un destin literar. Pare-se că Ostrovski sună mai bine decât Dostoievski - și totuși câtă diferență! Și-apoi, dacă de cheamă Patapievici, nu poți să fii un bun scriitor?! Din câte știu eu, numele meu vine de la satul Groși, situat în Maramureș la vreo 10 km de locul unde m-am născut, în comuna Satulung.

Ciudad e că n-am nici o rudă în Groși. Oricum, sunt român get-beget fiindcă și mama mea, născută în comuna Roșia de Secaș, lângă Blaj, se numea de fată Lupean, și era fiica unui notoriu chiabur național-țărănist, Lupean Nicolae, care și-a adus și el câțiva ani o inestimabilă contribuție la săparea celebrului Canal din anii '50.

N-am avut curiozitatea să-mi scutur prea tare arborele genealogic fiindcă esențiali pentru mine nu erau strămoșii îndepărtați, ci bunicii, părinții, verișorii, unchii și consoartele lor, alături de care mi-am petrecut paradisul copilăriei și adolescenței. M-am născut, așadar, în Maramureș, vacanțele mi le petreceam în satul mamei și cred că încă de atunci am avut intuiția aproape înconștientă a unității spiritului și reliefului românesc.

Mai vreau să adaug ceva: întrucât țărani fuseseră deposezați de pământ și fuseseră transformați în acea ciudată categorie, uneori aproape zoologică, de „navetiști”, tot ce le mai rămăsese era să-și ridice case frumoase și să povestească, la poartă, cu umorul lor amar, diverse întâmplări. Cred că, dacă am așa ceva, umorul meu de acolo se trage, din acele povești extraordinare pe care le ascultam neclintit ore întregi.

- Cum ai demarat în meseria scrisului? Care a fost declicul?

- N-am fost un copil precoce într-ale scrisului. Țin minte că prin clasa a III-a sau a IV-a, încântat de romanul „Toate pânzele sus”, de Radu Tudoran, încropisem un soi de pastişă după el. Asta nu înseamnă evident nimic, fiindcă mulți copii au făcut și fac la fel. În schimb știu că citeam enorm, pentru simplul fapt că sufrageria noastră, aflată în incinta Sfatului Popular Satulung, dădea printr-o ușă

în Biblioteca Comunală, unde bibliotecară era mama. Biblioteca era deci un spațiu de joacă livrescă. Acolo am descoperit amestecata colecție „Cutezători” și tot acolo am descoperit un roman care mă obsedează și azi prin frumusețea lui, „Cărarea pierdută” (cu titlul francez „Les Grandes Meaulnes”) al lui Alain Fournier.

Apoi la liceul „Gh. Șincai” din Baia Mare, în clasa a IX-a, un excelent profesor de limba română, unul dintre acei apostoli care înobilează generații întregi de elevi ce fac primul pas din agricultură în cultură, pe numele lui Vasile Doniga, m-a pus într-o oră să citesc o compunere despre „Iliada”. După ce a ascultat-o, n-a crezut că am făcut-o eu, fiindcă veneam de la țară și care copil, după invazia rușilor în Cehoslovacia, avea chef să citească Homer? Întâmplător, în joaca mea prin Biblioteca Comunală, citisem „Iliada”. Nu mi-a dat zece ci nouă, căci nu știu cum să spun, deși se convinsese că citisem, încă nu mă credea. Asta m-a enervat și cred că atunci am intuit că s-ar putea să devin scriitor.

Modele am avut două: Faulkner și Breban. La primul mă fascinau extraordinara intensitate a scriiturii, ideea lui de a crea un spațiu epic la fel de real ca spațiul fizic din care se trăgea și singurătatea lui orgolioasă de fermier mediocru și scriitor de geniu, iar la Breban, teribilul proces de a sustrage dintr-o concretețe fundamental erotică și carnală o temă, o idee obsesivă.

- Faza clujeană a biografiei tale (zi: o, tempora!) ți-a prilejuit legarea unor prietenii definitive, nașterea sentimentului de grup, promoție/generație literară(ă)? Tu, când spui Cluj, ce spui?

- Când spun Cluj, eu spun „Echinox”. Fără această revistă, fără indescriptibilul triumvirat care o conducea (Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic), nu știu dacă aș mai fi ceea ce, sper, sunt. Profesorii Filologiei clujene erau, mă rog, de diverse calibre; însă orgoliul că ești la „Echinox” te îndrepta cel puțin de două ori pe săptămână spre sălile Bibliotecii Universitare, unde poate nu citeai tot timpul, ci mai și filai câte o jună studioasă de la pupitrul de vizavi; până la urmă tot citeai ceva, fie și numai pentru faptul că la „Echinox” știai că nu-ți este permis să scrii prost. Aici am legat cele mai statornice prietenii, cu Radu G. Țeposu, cu George Țăra, cu Ioan Buduca, cu Lucian Perța etc. Și tot aici ne-am hotărât să trecem munții, într-un fel de transhumanță literară, căci Clujul oficial ne refuza.

- Anul 1985. Debut la *Cartea Românească*, cu volumul de proză scurtă *Caravana cinematografică*. Răsunet, consacrare instantanee, glorie, bani, femei. Și (încă) toată viața în față. Spune-ne cum a fost?

- Într-adevăr, succesul de critică și public al *Caravanei cinematografice* a fost pentru mine neașteptat. A fost și un pic de glorie, au fost și niște femei, în schimb bani - ioc. De altfel Lucian Pintilie mi-a spus cândva că dacă o să mă gândesc prea mult la bani n-o să-i am, și că banii, dacă vin, vin firesc ca o boală.

Aș vrea să spun aici un lucru, care pare a fi uitat în ultima vreme: cu toată extraordinara pasiune ideologică, cu toate șicanele și cu tâmpeniile secțiilor de presă ale C.C.-ului sau ale C.C.E.S.-ului, critica noastră literară în

vârfurile ei a avut un rol, pentru noi, tineri scriitori optzeciști, extraordinar. Dacă ea nu ne-ar fi susținut, n-ar fi scris cum a scris despre noi, nu ne-am fi putut impune valoarea, atâta câtă e. Poate părea ciudat, dar exista atunci o benefică solidaritate în promovarea tinerilor scriitori de valoare, între critici buni din țară și critica pe care o făceau strălucit la „Europa Liberă” Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ori, puțin mai târziu, Gelu Ionescu. Simt nevoia, în numele meu și-al multor colegi de generație, să le mulțumesc și-acum.

- Au urmat, până azi, încă patru apariții editoriale: *Trenul de noapte*, *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*, *Planeta mediocrilor*, *Nutzi spaima Constituției*. Se înscriu aceste titluri într-un proiect literar, te preocupă coerența interioară a demersului tău scriitoricesc? Dacă da, ce legătură ar între, să zicem, *Trenul de noapte* și *Nutzi*?

- Păi, nu se prea înscriu fiind totuși o netă diferență între scrierile mele „serioase” și cele, ca să zic așa, de „bas-etaje”. O fi vreo coerență interioară, dar asta nu e treaba mea, ci a posterității, dacă oi avea-o. Tot ce pot să spun este, că m-a amuzat și mă amuză enorm să „locuiesc” un personaj cum e Nutzi, o prostituată rafinată de gafele P.D.S.R., în fond, un exercițiu stilistic minor, desigur, dar pe care îl fac cu plăcere, un fel de încălzire a mâinii pentru un viitor exercițiu epic, mai amplu.

- O dimineată minunată pentru proza scurtă, bucată de deschidere a cărții de debut, închide într-o parabolă „morală” autorului, toată filozofia lui. Dacă înțeleg bine, nu umorul, nici ironia (cum s-a spus) te caracterizează, ci sarcasmul bine temperat și tentația deriziunii. În loc de cerb, personajul-martor (naratorul) e dus, în cele din urmă, să vâneze ciori. Pur și simplu, ciori! Adică, omul în lumea asta nu mai are ac la valori autentice, la vânatul nobil, ci ... surogat, la gesturi decăzute, ridicole, derizorii - ca împușcarea ciorilor?

- Sincer să fiu, mi-e puțin jenă să-ți răspund, pentru că văd că tu consideri schițele și povestirile mele niște bucăți aproape clasice, aproape infailibile, aproape perfecte. Or, ele încă nu sunt, deoarece, ca să fie, asupra lor trebuie să arunce o lumină în urmă o carte mult mai mare. Imaginează-ți ce-ar fi Rebreanu dacă ar fi rămas numai cu schițele și povestirile lui, fără romane. S-ar fi văzut, de pildă, că *Proștii* e o capodoperă? Eu cred că nu.

În rest, da, ai dreptate, ai interpretat perfect schița *O dimineată minunată pentru proza scurtă*, care dă într-un fel, schematic și ironic, „cheia” întregului meu volum de debut. E, evident, o bucată programatică.

- O posibilă explicație a deriziunii, a ridicolului lumii plămuite de scrisul tău, găsești în prima pagină din *Caravana cinematografică*: la intrarea în sat, „eroii” prozei sunt întâmpinați de imaginea unui Crist de tablă ruginit, mutilat, căzut în ruină. Amănuntul, așa cum e azvârlit în pagină, pare lipsit de semnificație, un detaliu de coloratură. Aceasta și lămurirea vecinătății căminului cultural cu biserica satului sunt singurele referințe la „cele sfinte”. Preot, în sat, nu există. Nici Dumnezeu nu au aceste personaje bânuite, mistificate de propaganda „de

UT RĂMAS DE LA MAESTRU»

la centru". Transcendența, pentru ele, acolo și are sediul: „la centru”. Să scrii și să publici o astfel de proză la începutul/jumătatea anilor optzeci, era nevoie de talent, și de curaj, și de noroc. S-ar zice, citindu-te acum, că erai perfect adaptat la rezistență în interiorul sistemului. Cât de premeditată era această „adaptare”?

- Uneori, dragă Mariane, îmi pare rău că nu ești critic, așa bine le zici. Lumea din Caravana cinematografică e o lume „în absența stăpânilor” sau în așteptarea unor șovăitori stăpâni noi. Însă eu n-am vrut să fac o proză a „obsedantului deceniu”, în care să dezvălui, cu voie de la stăpânire, „abuzurile” perioadei lui Gheorghiu-Dej, în genul D. R. Popescu ori Dinu Săraru. Eu n-am cunoscut acele atrocități, ci, se poate spune așa, prelungirea lor comic-grotescă, perioada în care, deodată, în satele maramureșene intrau ciudate instrumente estetic-politice - caravanele cinematografice. Cred că asta a și derutat la cenzură: faptul că eu nu vorbeam cu încredințare despre anii '50, ci cu un anume tip de umor, de ironie și, pe anumite porțiuni, chiar cu o anume tendință, nu față de acel timp, ci față de oamenii pe care acel timp i-a făcut să dispară.

Sigur c-a existat o cumplită autocenzură. Nu știam până unde „pot să merg”. Mă gândeam cu groază ce cuvinte, ce propoziții, ce fraze o să mi se scoată. Din fericire, ca debutant am avut parte de un redactor de carte căruia, dacă îi plăcea ceva, în ciuda timidității sale structurale, se bătea ca un leu: Florin Mugur.

Îmi îngădui să-l omagiez aici peste acel timp și peste timpul morții sale, fiindcă din nuvela Caravana cinematografică nu mi-a dispărut un rând.

- În Trenul de noapte viziunea ta se răstoarnă, deriziunea este brusc înghițită de miracol. Apariția trenului fantomatic ca într-o altă dimensiune, explozia florului magic, „realismul descrierii” fac din proza asta o izbândă a genului, o capodoperă. Crezi că un autor, în scrisul lui, se întâlnește cu Miracolul o dată și gata?

- Ar fi prea trist ca să cred asta. Eu cred că un autor mare se întâlnește cu Miracolul de mai multe ori. Gândește-te la Shakespeare, Dostoievski, Thomas Mann. E o temă care mă obsedează și, cu voia revistei „Luceafărul”, o să dau un citat din romanul la care lucrez acum, citat care cred că se leagă de ceea ce m-ai întrebat tu: „Părea că un Dumnezeu tainic, binevoitor, căpătase o bruscă simpatie pentru el și și-l luase ucenic, îngăduindu-i din când în când să-i imite harul creativ, ba chiar împrumutându-i ceva din el ca să-l lase cu adevărat să aducă pe lume întâmplări și ființe, oameni nedeșăvârșiți, un fel de ciorne de viață, cărora, apoi, asemeni unui profesor bun corectând cu blândețe o temă parțial greșită, îi arată, ușor amuzat, neajunsurile, slăbiciunile: «Această femeie nu poate să existe, nu poate să apară cu adevărat, în lume, dragul meu, pentru că o vrei prea desăvârșită», sau «această întâmplare nu poate fi crezută și deci își pierde înțelesul. Coerența, dragul meu, coerența», părea a-i spune Dumnezeu cel bun, răbdător și vag plictisit, uitându-se spre masa lui unde, cu efort, tulburat de neașteptata putere ce i se dăduse, se repezea pur și simplu să închipuie, să facă o lume nouă din puținul lut rămas de la Maestru;

«Coerența și echilibrul, dragul meu, nu minunea. Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face»”.

- Ai o admirație deschis-declarată pentru Breban. Despre Bunavestire afirmi că este romanul cel mai important din literatura română. Ei bine, când te vei răzvrăti împotriva Maestrului? Cunoști spusa lui Brâncuși cu umbra marelui copac, sub care nu crește decât iarba. Între cele două „evlavii” - Breban și Pintilie - cum „crește” Ioan Groșan?

- Am văzut de vreo 15 ani încoace atâtea „răzvrătiri” și „despărțiri” („Despărțirea de Goethe”, „Despărțirea de Noica”, „Despărțirea de Monica Lovinescu”, despărțirea de propria-mi nevastă) încât n-am nici un chef să mă despart ori să mă răzvrătesc împotriva lui Breban. De ce-aș face-o? El, pentru mine - ca și Pintilie de altfel - e mai mult decât un maestru, e un prieten cu care mă amuz de spectacolul lumii. Și pe Breban și pe Pintilie majoritatea oamenilor îi consideră niște tipi extrem de orgolioși, de care te apropii foarte greu și care „usucă” locul în jurul lor. Nimic mai fals: amândoi au în momentele lor de grație o profundă candoare și un cult al ideii de prietenie de o noblete pe care eu numai în cărți am mai găsit-o. Ar trebui să faci și tu alături de Breban mii de kilometri în postura de „copi-

Modele am avut două: Faulkner și Breban. La primul mă fascinau extraordinara intensitate a scriiturii, ideea lui de a crea un spațiu epic la fel de real ca spațiul fizic din care se trăgea și singurătatea lui orgolioasă de fermier mediocru și scriitor de geniu, iar la Breban, teribilul proces de a sustrage dintr-o concretețe fundamental erotică și carnală o temă, o idee obsesivă.

lot”, cum am făcut și eu, ca să-ți dai seama cât de benefică este apropierea sa. Chestia cu copacul o iau ca pe o metaforă, și-atât.

- Faci carieră în presă, ești un ziarist de impact. Despre importanța jurnalistică în societate, nu mai vorbim. Întrebarea este: ce rost are scrisul de ficțiune în lumea (noastră) de azi?

- Dacă ar fi să ne luăm după declarația dlui Victor Ciorbea din expunerea sa privind starea națiunii, marile condeie, marii scriitori ai țării trebuie să stea strâns uniți în jurul Guvernului și să-i cante realizările. Eu văd altfel rolul scriitorului: el are, de fapt, un singur „rol”: să-și împlinească vocația. Restul - impactul lui în societate, obolul lui patriotic etc. - vine de la sine.

- În același context, al tranziției, cum îți apar misiunea poetului, condiția poeziei? Crezi în dispariția anunțată (v. Cărtărescu) a poeziei ca specie literară?

- Nu cred în ceea ce spunea amical Cărtărescu și, de altfel, bănuiesc că nici el nu crede prea tare. Probabil că trece, cum au mai pășit și alții, printr-o temporară absență a potenței poetice. Însă faptul că apar poemele

lui Ion Mureșan, ale tale, ale lui Ion Stratan, ale lui Traian T. Coșovei, ale Angelei Marinescu și-ale atâtor altora - asta dovedește că poezia n-a murit. Să fim serioși, nici nu poate să moară!

- De la poezie la religie nu facem nici juma' de pas. Ca greco-catolic, ce efect crezi că are/a avut asupra sentimentului tău religios situația cunoscută, dezastruoasă, a Bisericii căreia, ca fiu duhovnicesc, îi aparții?

- N-am cunoscut suferințele Bisericii Unite decât indirect, din relatări orale sau din memorii scrise și de altfel cred în accentul pus pe ceea ce unește cele două biserici surori, nu pe ceea ce le desparte.

Însă o mișcare cu adevărat ecumenică nu poate avea loc, atâta vreme cât în vârful ortodoxiei noastre păstoresc suflete total compromise, care au făcut pe față pactul cu diavolul roșu. Mie mi-e de ajuns să mă uit la părintele Simeon Tatu, fință simpatică, de altminteri, ca să-mi treacă brusc cheful de a mă spovedi unui popă ortodox.

- Îți mărturisești - sper să nu încerci o deziluzie - că, pentru mine, arta (poezia în special) e cale și vehicul al apropierei/cunoașterii de Dumnezeu, nu scop în sine, nici instrument de căpătuire socială (ar fi, cu versuri, cam dificil). Dacă m-ai întreba ce perspectivă îmi oferă scrisul poeziei, aș răspunde fără să ezit: Mănăstirea sau Balamucul. Iartă-mi patetismul și acceptă provocarea: ce amenințări/șanse de salvare crezi că zac în scrisul tău? Îți reproșezi ceva, un moment de lășitate, din cariera ta literară, până acum?

- Îmi reproșez lășitatea de a fi stat prea mult în presă și de a nu mă fi întors mai devreme la uneltele mele de prozator. Și,

desigur, îmi mai reproșez că înainte de 1990 n-am avut curajul să protestez în forme răspiccate împotriva minciunii în care trăiam. De amenințările/șansele care zac în scrisul meu, zău, nu-mi dau seama, dar nici nu fac un efort să le descopăr.

- Nu am o obsesie eshatologică dacă întreb: cum resimți/definești „spiritul” acestui timp, în care vrând-nevrând trăim? Plutește ceva anume în „aer”? Închide interviul cum poțtești. Mulțumesc, în numele revistei LUCEAFĂRUL, pentru răspunsuri.

- Eu îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat șansa să trăiesc această schimbare la față a României: și-acum mă mai ciupesc uneori, trecând după amiaza pe Magheru, să simt că sunt treaz, nu visez, când văd spectacolul străzii, când văd - vorba Prematur-Împușcatului - ce tineret minunat avem, cu ce june aerodinamice și lipsite de prejudecăți ne încrucișăm. Închipuie-ți, cu groaza de rigoare, ce se întâmpla dacă Ceaușescu mai era la putere: ne îngropa pe toți.

Interviu realizat de
Marian Drăgăbici

lidia vianu

Alove

I love the sound of your voice

E noapte târziu suceso stiloul în mână vreau și nu vreau să scriu nu pot adormi dacă nu pun pe hârtie golul de peste zi adie dezamăgirea privesc caleidoscopul în care e pisată cioburi iubirea ora trei nu am chei potrivite să descui singurătățile fură-i lui Cupidon săgețile ai lăsat în urmă dără de nu vreau împotriva ar fi crunt să stau ce simt când mă gândesc la tine iliade odisei în ruine e chipul tău închipuirea mea e chiar adevărat până la urmă n-am aflat ești altul decât construiesc a venit vremea să mă dumireshc începe însingurarea a doua oară de data asta n-o să dispară sunt zilele pline n-am timp să lenevesc ascuns în sânge urmăresc dintre atâtea feluri de apropiere ai ales-o tocmai pe cea cu gust de fiere nu vreau să dorm cineva ne înfulecă timpul hai să stăm de vorbă să păcălim anotimpul din urmă cu șiretlicuri iscusite sună-mă n-o să ne atingem de vorbele oprite o pornim de la bun început nu ne-an cunoscut niciodată nu prea pot uita tot dintr-o dată ia-mă încet dezamintire cu dezamintire n-aș vrea să te scot din fire taci mut neștiut nu m-ai lăsat să te trag în trecut bine ai făcut nu știu ce vine nici tu nu știi măcar să împărțim victoria că suntem vii te am în minte chiar dacă tu adevăratul ai fugit înaintea nu mai simțim la un loc încăpățănarea încă pune paie pe foc sunt clipe goale când îmi pieri din cale ca și cum nu m-aș fi născut decât prăbușirea în nimic mai bine iau un plic rescriu prima scrisoare câte ocale de uitare ți-ai atârnat de mâini de picioare nu răspunzi te ascunzi în a patra dimensiune miezul de lumină al nopții apune dacă mă cauți mâine o să tăifăsuim alove despre Joyce orice spui I love the sound of your voice.

Ce se va întâmpla cu noi doi

Au înflorit oțetarii cu mirosul lor pătrunzător de copilărie trecută era unul în curte la Hala Traian umbra ta mută a alunecat lângă el îmi hoinăresc emoțiile fără țel m-aș opri lângă copac m-ai primi mai înțelept ar fi să nu mă apropii umbră deasă de niciunde acasă

mă strecur în ce vezi deslușesc departarea în valur marea adâncuri înghețate

prin câte grădini suspendate ai trecut dacă cumva umbra ta s-a pierdut fac drumul singură până în curtea poștei aștept să ajung cu tine știu unde stai spunea odaia mea cu geamul spre stația de tramvai iedera cu zorele pe gard petecul de grădină ochii tăi de negură ard ce cauți în universul primilor mei douăzeci de ani neștiuți XX romani ce-ar fi să ne întâlnim acum prima oară dantelă de întunecare ușoară ai venit din viitor să expediezi o scrisoare neființă sub oțetarul în floare parfumul lui înecăcios mă încântă lasă timbrele urcă scara din dos ciment cenușiu brusc înotăm în imensul hol pustiu uite curtea prin geam două umbre a ce vom fi nu suntem încă eram întâmplă-te în această

fă risipă de sentimente îndrăgostește-te de tot fie și pentru X momente privește-mă cu încetinitorul cunoaște-mă cum sunt oprește motorul

poartă-ți tinerețea cu blândețea cuiva care știe că nimic nu se poate uita îți iau plicul din buzunar sunt aici nu-l trimite în zadar atinge-mă rezeamă-te de irealul în care bânțuim e unica noastră șansă să ne iubim lumina ne ajunge când nu te aștepti mistui-o scrum cu ochii înțelepți blândă lume înserată nu te poți ascunde inimile tale se arată doar una e a mea dar nu pentru vecie sufletul te caută scrie e trecător izul amar dulceag de oțetar grăbește-te să-ți fie dor mă înspăimânt am umbra ta de pământ presată între foi

a mea nu e ce se va întâmpla cu noi doi

But there was nothing

Ave Maria mater Dei catedrala Sfântul Iosif magia credinței singură în strănă cu ochii închiși tu unul proscrisi întârziată vinovați de prigoană a clipelor ființei Dominus tecum de acum capul în palme îți încredințez înălțările calme ora pro nobis crez Casa Tatălui n-am încetat să caut am viață încă pentru păcat ai umblat lumea mare nu m-ai aflat roagă-te cândva ne ajungem înfrângem pecatoribus suflet întoarce-te în alfabet mai aștept botez cu cruce de sare pe frunte saltul din neam să-i încrunte m-am născut în prăpastie urc an cu an te-am legat de liman părintele Schubert jumătate de veac un sfert al tău trecem trac benedictus ești crucea de care mă feresc cred tot așa cum iubesc aici acolo ai mei una eu sfânta treime 1 2 3 tu departe cu ei

nu înțelegi de ce mă frământ gratia plena spulberată în vânt pogromuri crucificări quo vadis deschizi închizi drumul către Paradis ai Biblia în minte cuvintele sfinte vechi noi puhoi de îndoieli pune alături cununa de spini ajută-mă să rămân între creștini ecce homo dă de la tine paharul împarte cu mine veghea harul încotro mă împingi te chem flacăra stingi iubirea apără în ora mortis mă rog trează cum scriu în vis vibrează orga Te Deum ai decis rămânem în eram n-am nici o nădejde să te rogi cu mine pentru ce vine pro nobis am stele colorate sub pleoape deschide-te aproape numai ție ți-aș putea mărturisi sfășierea între noapte și zi incertitudinea e averea mea sunt eu sunt ea cine mă vrea crucea sau steaua în șase colțuri cui te dai pe ce juri îngenuchează lângă mine în strănă te ating deschid ochii but there was nothing.

Ne înțelegem prin gând

Ghemuită în pat nu pot să adorm cu fiecare înserare distanțată te trans

form nu te mai am în minte în orice moment noaptea nemișcată te cercetez

s-a topit risipirea de bucurie descopăr nefericire cum e să ai mândrie stai strâns în cochilie s-a tăiat răsuflarea unită mi-e inima învelită

din vreme în vreme simt încă mă chemi se lățește ora mileniu când geme

trec burniță întâmplările film neregizat dau anii netrăiți pe un nu am uitat

are căluș în gură trupul meu de lână pură mare amator de căldură mută înnoptez cu ochii deschiși văd un zid dincolo de el tu indiferent tori aștept fără să vreau nu vreau ce aștept e mai deștept ce faci ai pus punct nu stai la căpătâiul trecutului defunct adormi în azi mă cațăr în mâine apăr ce am trăit prelungesc neputința te irită inconștiința inutilă câine de pază frica de milă mă ține departe de firul răsucit amuțit mu-mi pot înhipui cum ar fi să te am aici se umflă sensibilitatea arici te simt nimeni nu vreau tot cușcă cu gratii de ce nu știu cât nu pot I am in love with love grav sună minciuna câte vise pentru mine doar

mai adoarme-mă numai o noapte cu vorbe coapte la adăpostul tău de mâine scriu pe frunte câine rău sfășie tot păzește de înduioșare strânge-mă cât poți de tare iar trebuie să te nvăț oare chiar te uitasem coase-mi un petec de împreună o să găsească degetele unde să mi-l

te mângâi trist nu mai exist decât afară din tine imagine în mișcare o să renască vreodată altă înserare apropiată visată nemișcată să-ți dorm pe suflet să comunicăm în secret vino să te văd cu fața albeața zorilor orbește te retează chiar când alove oboseala crește închid ochii strâns adormit cu spatele în inima mea îți dă somnul în plâns

mă ridic ostenită nedormită vino măcar din când în când ai cearcăne și tu ne înțelegem prin gând

Avem amândoi aceleași senzații

Vorbești la telefon preocupat e cald după duș mi-am pus un halat arăți de la spate înspăimântător de serios mă apropii fără folos dau să te ating mă obsedează the overwhelming question cui o pui nimănui spui din ochii căprui întorși încoace căprioară într-o doară nespun de vulnerabil despicaț între odaie și dincolo febril ciudat ai atâtea de discutat habar n-am cine ești San Francisco e în povești m-ai ajuns nepătruns nesperat așteptat care basm vine la rând curând ai să tragi linia de sfârșit ne întoarcem de unde am venit urzeală de fire nevăzute ne trage ne desparte al tău până la moarte cum să te cred după brațul lănced cu care mă aduni iar suni ce se mai poate întâmpla unde vrei să alergi mergi mai încet ca să te pot urma mi-ar trebui un jet de energie dorințe o mie nu vreau decât să îmi surâzi să înoți în mine până la gât lumea ta necunoscută fă-o pierdută oprește timpul să nu mai curgem ne retragem în Oceanul Pacific dincolo de telefon nu mai e nimic mă scrutezi cu sprâncenele groase ridicate iar simt pe nemestecate pe halatul meu jilav scrie alove numai tu vezi sclav de bună voie e vie privirea ta înrobită se dă neodihna domolită receptorul sunt eu desenez cu talpa udă un careu magic nu mai ieșim ne auzim pentru care din noi e veșmântul de întunecare amândoi luminăm nu-i încă vremea de plecare amânăm fusul orar toarce în zadar mă tragi cu teamă parcă ai da seamă de tine cuiva nu mă judeca am zburat înainte în minte te-am scriu sunt mulțumită să fiu un an o lună o oră o secundă sorbim rămânerea în rații amuțim avem amândoi aceleași senzații.

ETIMOLOGIA MULTIPLĂ

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Recent, profesorul Theodor Hristea a pledat din nou, cu binecunoscuta rigoare științifică și patos lingvistic, de la pupitrul Academiei Române, pentru etimologia multiplă. Pasiunea Domniei sale pentru acest subiect datează de mult și este, în domeniul limbii române, pe deplin justificată.

Supusă influenței concomitente a mai multor culturi, expresie a unui mimetism cultural care ne-a ajutat să ne sincronizăm „sărind peste etape” cu marile momente ale culturii universale, limba română prezintă în structura ei lexicală influențe vizibile ale mai multor limbi: latina savantă, neogreaca, rusa și celelalte limbi slave, germana, italiana, franceza și, în ultimele decenii, engleza. Acestea au acționat pe rând, fie direct, fie indirect, sau concomitent, două sau chiar trei laolaltă.

Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturile latinești decât relativ târziu, iar pe cale directă acestea sunt în număr foarte mic. Împrumuturile latinești au venit prin polonă sau, în Transilvania, prin maghiară. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, cele mai multe împrumuturi sunt de origine neogreacă, venite direct din această limbă sau prin limbi slave. Aceste cuvinte au fost refăcute mai târziu după model apusean, având de data aceasta o formă apropiată de cea latină (Ex., **alfavit** devenit **alfabet**). Se întâmplă nu rareori ca același cuvânt să fie împrumutat în română din două sau mai multe limbi, fapt „trădat” deseori prin formă, și cuvintele sunt identice din punct de vedere semantic: **higienă/igienă** sau **agent/aghent** sau **personaj/personagiu**.

Autorii unora dintre dicționarele limbii române, în dorința de a da laconic și precis un răspuns originii unor cuvinte, trec sub tăcere faptul că în cazul lor, limba din care a provenit cuvântul respectiv nu este unică. Amintim un exemplu dat de profesorul Hristea în conferința amintită. Pentru cuvântul **lampă** există în limba română o formă învechită **lambă** care provine exclusiv din neogreacă. Forma literară **lampă** însă a intrat în limbă atât din germană cât și din franceză, pentru cea de-a doua sursă stând mărturie numeroasele expresii frazeologice franțuzești existente azi în traducere și în limba română: **lampe à pétrole**, **lampe électronique**, **lampe de mineur**, **lampe à souder**.

Aplicând principiul etimologiei multiple, cuvinte românești și-au găsit o explicație corectă a formei și a semnificației actuale. În limba română veche a existat cuvântul **magaza** de origine turcă, cuvânt refăcut mai târziu după model apusean în **magazin**. Ambele cuvinte, atât cel turcesc cât și cel din franceză, au la bază surse arabe.

bujor nedelcovici

CAIN ȘI ABEL

7 noiembrie

* Câteva idei suprimate cu ocazia transcrierii caietului. Este totuși... „Un jurnal infidel” în fidelitatea lui...

* Am făcut mereu din viața mea o experiență din care am încercat să aflu ceva. N-am ajuns la nici o concluzie, cum era și firesc. Știu doar să privesc, să ascult, să tac și... să scriu.

* Aș vrea să scriu o carte închinată **tăcerii**. Vidului! Partea de lumină ce se află dincolo de suferință. Clipa fără strigăt și cuvânt. Nici uimire și nici durere. Refugiul în tăcere și întâlnirea cu „esența profundă a fenomenului”. Un copac nu suferă când îi cad frunzele.

Tăcerea pădurii în prag de toamnă...

11 noiembrie

* Dacă cineva ți-ar spune: „Poți să te întorci acasă. O să ai libertatea de a scrie și publica romanele: cele trei manuscrise. Aș răspunde: „Bine! Păstrați-mi casa și cărțile! Vreau să mai stau aici cinci ani. Mi-am simțit „limita”! Prima oară a fost în 1994 când m-am întors, chiar dacă după câteva luni urma să fie publicat **Al doilea mesager**. Acum am simțit **limita ultimă a disperării senine**. În fiecare zi înțeleg că Dumnezeu vrea mai mult de la mine și eu trebuie să fiu pe măsura dorinței lui.

Cartea pe care o scriu, **Dimineața unui miracol**, este răspunsul meu la „vocea lui”.

20 noiembrie

* Sub ce mit îți construiești o viață? Sub ce mit se clădește o țară?! Învins sau învingător?! Oare să nu fie o a treia alternativă?

* Ziua de naștere a fratelui meu, Vladimir (Adu). Mi-a trimis 500 de franci. Sunt bine veniți și îi mulțumesc.

* Roluri de evitat: victimă sau agresor. Dar cel mai periculos este „delirul persecuției”. De cele mai multe ori „persecutatul” se transformă în „persecutor”.

22 decembrie

* Primit de la Albin Mitchel contractul pentru publicarea romanului **Zile de nisip** (Crime de sable) care va apare în 1989. Încă un an de așteptare. Am sosit la Paris la 2 febr. 1987. A fost un an sfâșietor și poate de aceea doresc să treacă mai repede. Incertitudinea mi-a zdruncinat forțele fizice și morale. Acum, la primirea contractului, trăiesc o **bucurie secătuită**. Mă întreb mereu: oare merită acest efort? Ar fi al doilea roman publicat la Paris. Sună bine, dar acum... scriu un roman închinat „deșertăciunii”.

Credo quia absurdum. Nimeni nu scrie într-o „logică normală”. Un scriitor nu se justifică decât în paradox!

* Instabilitatea obiectivă în care trăiesc se transformă treptat într-o „stabilitate interioară”. Iată adevărul meu...

* Obstacolele sunt necesare pentru a săvârși un act liber. Noi suntem într-o libertate care alege să fie liberi, sau suntem liberi pentru a alege libertatea? Cred, mai degrabă, că unii sunt „condamnați să fie liberi”, așa cum alții „sunt condamnați să nu-și caute niciodată libertatea”.

29 decembrie

* Acum, după aproape un an de când am plecat din țară (2 ian. 1987), înțeleg că exilul

nu a fost o **pedeapsă**, ci o **binecuvântare** de care iau act treptat. Sunt ansamblul actelor săvârșite, plus încă ceva..., care la urmă se vor transforma într-un „sens existențial”.

* **Revoluția franceză:**

Libertate și Moarte (Ghilotina)

Revoluția Comunistă:

Libertate și Colectivitate (Gulagul)

În ambele revoluții libertatea a fost suprimată. Ce a rămas? Moartea și Colectivitatea. Adică... dispariția individului ca persoană ce are conștiința propriei existențe.

* Cain și Abel.

Cain, primul născut (l'Etre) vede în Abel (l'Autre) un „surplus”.

Abel are conștiința că este născut „în plus”. Încearcă să „fraternizeze” cu Cain și să-i facă cunoscute valorile morale. Cain vrea să facă un loc „pour l'Autre”, dar nu reușește. La urmă Cain îl ucide pe Abel.

Oare între „l'Etre” și „l'Autre” nu poate să existe o altă relație decât... moartea?

De ce românii s-au simțit mai aproape de Abel (fatalitatea mioritică și autovictimizarea) și nu au adoptat poziția lui Cain? Sau poate mă înșel! Suntem pe rând Cain și Abel și cei doi frați se află întruchipați în fiecare dintre noi...

30 decembrie

* Când mă trezesc uneori noaptea, aud zgomotul avioanelor care trec deasupra Parisului. Pentru a nu mă gândi la „ziua de mâine”, plec în amintirile din copilărie.

În timpul războiului ne-am refugiat într-un sat din apropiere de Târgoviște. Noaptea, treceau avioanele americane care bombardau rafinăriile de la Ploiești. Fratele meu se trezea primul, apoi era rândul meu. Tata ne lua în pat cu el și noi stăteam - de o parte și de alta - cu capul pe brațele lui. Ascultam toți trei trecerea avioanelor care produceau un huruit monoton, amenințător și sinistru. Nu ne era frică! Atâta timp cât ne aflam în brațele ocrotitoare ale tatălui, nimic și nimeni nu ne putea produce vreun rău.

În nopțile în care mă trezesc din somn la Paris, aș dori să mă aflu din nou lângă tatăl și fratele meu și să adorm cu aceleași sentimente de protecție și ocrotire. Și chiar să-mi spun: „Nimic nu mă poate atinge! Nimic nu poate să-mi producă vreun rău!”

Și totuși... Ascult zgomotul avioanelor care trec deasupra Parisului. Nu-mi găsesc somnul... „Tată! Primește sufletul meu în mâinile tale!”, a spus Iisus pe cruce, înainte de a muri. Aceleași cuvinte erau folosite - în limba ebraică - înainte de odihnă. Am rostit și eu rugăciunea. Am repetat-o de câteva ori. Apoi... am adormit.

PASĂREA ALBĂ DISPĂRÂND ÎN ZENIT

de BARBU CIOULESCU

Un elegiac al paradisului pierdut, în necurmată căutare a inocenței dintâi, când frunzele erau pasăre, iar pietrele mărturia unui timp fără scurgere, este Romulus Cojocaru, poet al naturii alienate, ale cărei simboluri le mănuieste în dezolarea căderii, a încifrării: „Și eram singur în ecoul dintre/Doi munți, dintre două liniști/Și încolțeam în suflet bulgării/De piatră și inimi însângerate/Și intram în noapte ca într-o/Peșteră de ghiață” (Uitarea, peșteră de ghiață).

În așteptarea clipei când muntele va coborî în câmpie, iar păsările vor fi iarbă, rapsodul emite un lung și unitar lamento, testimoniu al înstrăinării omului modern, atent la ultimele mesaje în a căror dezolare se scaldă: „Unde sunt, mă strig și mă caut/Printre râuri, câmpii./Uneori sunt îndepărtat, sunt/În spatele meu și mă uit/În cel care sunt și/Nu-l strig și-l las/Să mă caute, să mă strige/Alteori sunt cel rămas/ nu cel strigat” (Printre râuri, câmpii).

O natură frustă, prezentă prin pietre și bivoli - aceștia ca semn al unui telurism ancestral vital? - soli ai trecerii fără întoarcere - face corp cu poetul, în fapt îl invadează dureros, îl trece virtual din regnul sângelui în cel mineral: „Deodată am auzit cum pietrele,/Bivoli/arborii/Se scufundă în sângele meu./Deodată devenisem întindere./Otrăvă, blestem./Deodată, deodată/Altcumva mă biciuia sângele/Inimii” (Deodată), către încă mai devastatoare translații. Dar acestea nutresc însăși aventura lirică: „Eram lângă iluziile apei/Din care pietrele își luau/Rădăcini pentru odihnă./Păsările uitaseră aripile/Lângă râuri/Și așteptau să încolțască vântul printre crengi” (Rădăcini pentru zboruri).

Dacă pământul este un trup, iar trupul poetului pregătit să schimbe cu pământul, atunci, desigur, frunzele îi poartă cu tristețe urmele

pașilor, recunoscându-l, într-un ceas de lacrimi. Melancolice, dramatice, ritmurile acestui liric matur, cu sunet propriu, liber de jurământul vreunei generații și etern romantic au calitatea cadenței lor, de un patetism reținut fulgerat și de încrâncenări, dar mai adesea fidel codului eminescian, într-o viziune proprie: „Iarba e o adiere a ochilor, o/Pasăre peste fluviu./Când nu au înfrunzit pietrele/Și nici vulturii nu au devenit/Clopote în amurguri.” (Inima pradă vulturilor). Simbolul dominant revine în aproape toate cânturile: „O, purtam pe umeri și-n suflet/Vămile frunzelor și florilor

uscate/Care îmi primeau în vise/Cuvintele pe care le simțeam în sânge/Și pe care nu le-am spus/Niciodată în nopțile triste/în care așteptam să se arate/Pasărea Albă!”

Dacă acesta este portretul artistului, poate lectorul său să cultive convingerea că l-a cuprins, descifrându-i elegantul/minuscul volum cu coperti aurite - în format 8/11 -, pri-nos ecoului fugar al unei bătaii de aripă? Criticul, colecționar de fișe va deschide și cartea de proze a lui Romulus Cojocaru, intitulată *Tărășenii* și va descoperi acolo un autor realist și o cu totul altă, foșgăitoare, lume, ai cărei eroi se numesc Fănică al lui Gae, Nuță Furcoi Făculete zis Prențu, Ghiță Cepoi. Și, totuși, de la usturoiul de toamnă pe care-l duce în căruță Nică Teorplan, la bivoli revenitori din poemele dedicate Păsării Albe, există o punte, a purei plăceri estetice, la nivelele ficționale diferite. Încât nu ne putem mira că peste satul oltenesc de câmpie, mâncat de vrajbe, un copil cu ochi senini a putut zări, într-un amurg secret, Pasărea Albă dispărând în zenit.

Romulus Cojocaru: *Pasărea albă*, Edit. „Helicon”, Timișoara, 1997

UN PRIZONIER AL HIMEREI

de GEO VASILE

Drama nedesăvârșirii pare a prezida viața și poezia lui George Peagu. Informat de fiorul autenticității, poetul nu reușește totuși să evadeze din capcana detaliilor biografice netrasmurate. Prea plinul energetic și volițional depășește stadiul de intenție, operația poetică ridicându-se uneori la cota emisiei tulburătoare. Poetul este un meditativ încărcat de toate umorile vieții și morții, dornic de a descifra ultima esență a circuitului omului în natură. Om al unor felurite experiențe terestre, dar și „extraterestre” (ca pilot de încercare) George Peagu este un insomniac, „cal la roata cerului”, ce aspiră la idealitatea eroică a lui Saint-Exupéry, „omul care a iubit pământul de sus ca un Dumnezeu”. Iscusit în a numi și individualiza vocile și efectele ce țin contrapunctul realului, George Peagu este prizonierul romantic, desuet al himerei țesute din interstele. Unele texte se desprind adesea și trec de formularea sensibilă dar necizelată, ca, de pildă „Șarpele”, o reușită alegorie a timpului și a destinului nostru vremelnic: „Acest șarpe iese mereu ca/o funie nesfârșită,/cu lăuntru afară și merge/cu coada înainte făcând/lumină cu amnarul pe străzile lunii/și eu întreb:/oare cine taie timpul în bucăți?” Gesticulația protagonistului liric este credibilă mai ales în acreditarea unei tipologii umane ajunse în pragul unor insurmontabile întrebări și destrămări, în ciuda supralicitării pozei damnațiunii. Cert este că George Peagu, boem între marii boemi ai generației '70, crede ireversibil în poezie, în ideea poetică, reușind să-și convingă cititorii ca de pildă, în această micro-geneză: „Șarpele/coboară din cer spre pământ/drept cravata lui Dumnezeu?/N-ai observat? Copiii/îl trag de coadă cum/tragi de

funie un clopot și/ de- aceea se clatină cerul/și cad pe pământ toate câte/se văd: copaci/râuri, munți și femei./Unii spun că de-acolo/ cad și otrăvuri dar/Eu nu știu...” Poetul este un autodidact ce-și ratează sfârșitul poemelor, dar

complănește lipsa lecturilor prin accesul la misterul rodniciei, ca funcție siderală și divină. El știe să construiască fertil și testamentar în jurul unei idei poetice („Genunchiul”), să definească lapidar și memorabil subtila plămadă a creatorului ce metabolizează exterioritatea lumii de foc și istorie. Fără a emite pretenții de hipersincronizare cu poezia care se scrie azi, George Peagu preferă să fie fidel propriilor obsesii, riscând uneori să nu acopere poetic gravitatea etică asumată. În ciuda agresiunilor de tot felul, inclusiv ale limbajului degizat în complicate enunțuri eseistice, George Peagu este un poet mărturisitor ce, în virtutea trainiceii sale febre morale, nu pregetă să învinuiască însăși dumnezeirea ca parte în eterna dispută OM - CER, MATERIE-IDEE. Nesfârșitul purgatoriu de suferință și rebeliune bine temperată din „Interstele” face parte din antrenamentul spiritual al unui poet ce crede cu dostoevskiană disperare în *jocul secund* al poeziei, zadarnică și iluminantă deopotrivă.

George Peagu. *Interstele*, Ed. Eminescu, 1997, 76 p. Coperta: Daniel Nicolescu. Il. copertei: Henri Michaux

BIZANTINOLOGIE PE VIU

de GRETE TARTLER

Concertul formației de cameră Collegium Byzantinum (Aachen-Aix la Chapelle), care și-a propus promovarea muzicii bizantine în Europa, a adunat sub titlul „Un mileniu de muzică bizantină română” un mănunchi de cântece liturgice (transcrise din neume de bizantinologii I. D. Petrescu, Grigore Panțaru, Gh. Ciobanu, Sebastian Barbu-Bucur), lucrări care n-au mai răsunat până acum pe scena Ateneului: „Toiag din rădăcina lui Iesei” și „Astăzi Hristos în Vitteem” de Filotei sin Agăi Jipei (sec. 18), „La râul Vavilonului” de Grigore Protopsaltul (sec. 19), „Aliluia” de Eustatie Protopsaltul de la Putna (sec. 16), madrigale, motete și colinde (unele prelucrări) de Mircea Valeriu Diaconescu (Aachen). Reînnoind tradiția firului de aur oriental, pe care Europa l-a părăsit încă din secolul al patrulea, când Orientul nu s-a mai înțeles cu Occidentul, readucând la

lumină idealul ascetismului și al extazului, muzicienii din Germania și Franța (Michaela Ionesco, Maria Dagny Wenberg și Mircea Duțescu) au atras, în fond, atenția asupra valorilor naționale, știut fiind faptul că după Bizanț a început înflorirea civilizațiilor naționale. Imnologia liturgică a acestei perioade, remarcabilă prin forță și originalitate, a fost dublată de cantilenale epice populare, care au străbătut Evul Mediu (deși, datorită „războiului icoanelor”, când multe mănăstiri au fost distruse, multe biblioteci prădate, nu s-au păstrat manuscrise dinaintea „restaurării ortodoxe”). După o „perioadă de tranziție” în secolul al XIII-lea, perioadă în care a fost introdusă notarea exactă a intervalelor muzicale, și după o ultimă renaștere (între 1282-1453), în care deasupra scrierii apăruseră semne suplimentare în cerneală roșie, asemănătoare indicațiilor moderne (legato, staccato, sforzando etc) muzica - la

lumea literară

CĂRȚI, LANSĂRI, SPECTACOLE

● Romanul „Hotel Europa” al scriitorului român Dumitru Țepeneag, publicat simultan în 1996 la Paris și București face parte dintre cele 10 selecționate pentru Premiul de literatură europeană „Jean Monnet”.

Semnalam că din juriul acestui premiu face parte și scriitorul de origine română Virgil Tănase.

● De curând a avut loc întâlnirea Ministrului Culturii, domnul Ion Caramitru, cu directorii ușiilor de spectacole și cu oamenii de artă.

În cadrul întâlnirii au fost discutate Statutul artistului în România și elemente de reformă privind instituțiile de spectacole.

● Ambasada Braziliei în România a vernisat expoziția marelui grafician Marcel Chirnoagă. Printr-o fericită coincidență, a fost de față una dintre cele mai mari personalități politice și culturale ale Braziliei, scriitorul și primul președinte ales democratic după decenii de regim autoritar, José Sarney, care și-a lansat romanul intitulat „Stăpânul mării”, editat de Fundația Culturală Română, în traducerea Micăelei Ghițescu.

Intellectual de marcă, José Sarney, a fost președinte al Braziliei între 1985-1990, reconstruind și consolidând instituțiile democratice ale țării, inspirând și inițiind elaborarea unei noi Constituții și, cu o dimensiune vizionară, concepând și punând în operă MERCOSUL, organism economic a cărui activitate plină de succes a devenit un model al cooperării regionale.

Scriitor, gânditor și practician al politicii, el este una dintre cele mai mari personalități ale lumii latino-americane.

● La 28 iunie 1997, a avut loc în Tazlău, jud. Neamț, sub patronajul fundației I. I. Mironescu, „Parada portului popular”, admirându-se costumele populare, păstrate ca niște acte de identitate în lăzile de zestre ale bunicii. Cu acest prilej și-au lansat cărțile Lucian Strochi - romanul „Cicatricea”, preot Gh. Vartolaș „Mănăstirea Tazlău” și Gh. Braescu - „Folclor literar - din județul Neamț”. Formațiile de muzică populară și dansuri ale Liceului Pedagogic din

Piatra-Neamț și căminelor culturale din Tazlău și Borlești au prezentat un program artistic în fața unei numeroase asistențe. Profesorul Gh. Blaga, președintele fundației, a remarcat apariția numărului 3 al revistei literare „La Tazlău”, publicație despre lumea uitată a satului românesc, din titlurile căreia menționăm: „Amintiri despre I. I. Mironescu”, „Vremuri și oameni”, „Elogiul satului românesc”, „Ceahlăul-Muntele rege al Moldovei” și versuri de Nicolae Sava, Brândușa Drăgușanu și Cezar Țucu-Tazlău.

● La Casa Armatei din Constanța a avut loc, sâmbătă 14 iunie a.c., o dublă lansare de carte: „Crăiasa luminii”, povești, Casa Omnia Cartexim, București 1997, și „Poeme în liniștea frunzei”, Lotus Foto, București 1997. Au prezentat scriitorii Ananie Gagniuc, comandantul Cercului Militar, și Sorin Roșca, redactor la revista „Tomis”.

● Publicată de Editura NEMIRA, noua carte semnată de Silviu Brucan **Dialectica politicii mondiale** este destinată tuturor categoriilor de cititori, dar și specialiștilor. Privită ca un manual, ea oferă instrumentele pentru înțelegerea evenimentelor internaționale, pentru aprecierea lumii contemporane și a situației în care se află România.

Ideea de bază a cărții poate fi sintetizată astfel: *secolul XXI va fi dominat de formarea unor comunități mai largi decât statul național*, proces de integrare care a și început în Europa. Autorul examinează premisele integrării, elementele ei și, evident, pune întrebarea „Cine integrează pe cine?”, pentru a ajunge la cheia problemei: *puterea națională*.

În partea finală a cărții, intitulată „Viitorul relațiilor internaționale”, sunt identificate megadirecțiile lumii în secolul următor, este oferit un model de prognoză globală și se propune un nou tip de organizație care să ia locul ONU: „Autoritatea Mondială”.

Dialectica politicii mondiale a fost lansată joi, 10 iulie, la Cercul Militar București, în prezența a numeroase personalități din sfera politică, economică și culturală.

fel ca și arta sau literatura bizantină - s-a pulverizat în nenumărate mici drumuri scripitoare, majoritatea încă neinvestigate. Descifrarea lor s-a făcut relativ recent, în primele decenii ale secolului nostru. La început se vorbea despre rigiditatea bizantină - prejudecată dispărută total după ce „cheia” neumelor a fost găsită și imnologia a început să fie receptată ca o îmbogățire a imaginii medievale: uimitoarea știință de a produce, prin mijloacele cele mai simple, nenumărate variabile ale unei fraze. Stilul irmologic (din ode și canoane), cel stiheric (din tropare) și cel asmatic, sau melismatic, sau calofonic (psaltic, bogat ornat, din care s-a dezvoltat interpretarea de coloratură) au însemnat o adevărată revelație pentru muzicieni și melomani. Forța dramatică și emoțională a acestor melodii readuce la viață măreția unui imperiu mereu impresionant.

BIBLIOTECA NOASTRĂ

● **Replici din burta lupului** (S. Damian), eseuri, ed. Du Style, preț neprecizat.

● **Întregul și fragmentul** (Tudor Vianu - ediție de Henri Zalis), restituiri, ed. Fundației Culturale Române, preț neprecizat.

● **Maj Desnuda** (Dana Gheorghiu), proză, ed. Amarcord, preț neprecizat.

● **Absolut din întâmplare** (Maria Pop), teatru (vol. 1 și 2), ed. Persona, preț neprecizat.

● **Punte de smarald** (Doina Antonie), versuri, ed. Akademos, 5000 lei.

● **Un martor în plus** (Amelia Pavel), memorii, ed. Du Style, preț neprecizat.

● **Memoria semnelor** (Mihai Antonescu), întrebări despre îngeri și sfinți, ed. Calende, preț neprecizat.

● **Freamăt și cleștar** (Eugenia Faraon), versuri, ed. Haiku, 2000 lei.

● **Drumuri în noi** (Adriana Weimer), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.

● **Rastel pentru dezamăgiri provizorii** (Viorel Florin Costea), versuri, ed. Athena, preț neprecizat.

● **Cuvinte sărutate de îngeri** (Paulina Popa), versuri, ed. Emia, preț neprecizat.

● **Ce mai e nou cu apocalipsa** (Radu Ulmeanu), versuri, ed. Helicon, 3800 lei.

● **Interior cu vultur** (Ecaterina Negară), versuri, ed. Gnosis, preț neprecizat.

● **Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade** (Doina Ruști), dicționar, ed. Coresi.

● **Poeme de tranzit** (Maria Anasandu), versuri, ed. Punct, 8000 lei.

● **Dulcea povară** (Ion Radu Zăgreanu), versuri, ed. Macarie, preț neprecizat.

● **Constantin Noica și aventura facsimilării manuscriselor eminesciene** (Valentin Coșereanu), jurnal, ed. Muzeului Literaturii Române, preț neprecizat.

MEDELLIN - TRIUMF ȘI SUPRAVIEȚUIRE

Pentru cel care Pa călătorit „din fragedă prun- cie” pe hărțile lumii, ideea de a pune piciorul tocmai în Columbia poate genera un grav moment de dezechilibru: deodată alte proiecte și priorități dispar, ca ascunse de vreo Cordilieră a Anzilor celor înalți. Dacă orașul unde trebuie să ajungă e Medellín, apar puține și incomplete informații care fac din lumea aceasta, în ochii ei însăși, ceea ce, de fapt, nici nu e. Capitala drogurilor, fotbalistul împușcat în plină stradă Pablo Escobar și cam atât, un fel de totalitarism informațional.

Dar: la Medellín se desfășoară, de 40 de ani, în fiecare august, sărbătoarea florilor. Vreo 500 de munteni coboară, purtând în spinare coșuri enorme încărcate cu flori specifice zonei de unde vin. Are loc, pe străzile orașului de circa trei milioane de locuitori, o defilare a purtătorilor acestor poveri multicolore. Și totuși, turismul nu funcționează aici, poate și din cauza gherilelor FARC, ce apar și dispar în cele mai neobișnuite locuri, uneori luând în stăpânire sate, zone întregi aflate la numai câțiva kilometri de capitala țării, Santa Fê de Bogotă.

La Medellín, capitala vastei regiuni Antioquia, apar nu știu câte reviste de poezie, scoase cum dificultăți, cu mi-a mărturisit codirectorul uneia, poetul John Sosa, dar care totuși apar. Revista lui, **Punto Seguido (Punct continuu)**, apare o dată pe an, din cauza - cunoscută și la noi - a banilor, și cuprinde, pe cât posibil, în puține, elegante pagini, poezie și informație despre poezia lumii. La Universitatea Pontificia Bolivariana, apare trimestrial revista de poezie **Misterio Eleusino**, din comitetul editorial al căreia face parte și unul dintre poeții cei mai tineri pe care i-am întâlnit la Medellín: Juan Diego Tamayo. Și **Misterio Eleusino** are o prezentare grafică elegantă, cuprinsul fiind alcătuit din texte poetice, eseuri, interviuri.

Am lăsat la urmă revista **PROMETEO**, în jurul căreia se dezvoltă, în timp, Corporación **PROMETEO**. Revista și grupul din jurul ei constituie nucleul de organizare a Festivalului Internațional de Poezie de la Medellín, ajuns - în iunie anul acesta - la a șaptea ediție. Apare de șase ori pe an, iar numărul 47-48, cel pe care l-am primit la sosirea mea în orașul florilor, cum i se mai spune Medellín-ului, cuprinde poemele celor care urmau să ia parte la ediția de anul acesta a festivalului: Egito Gonçalves (Portugalia, n. 1920), José Craveirinha (Mozambic, n. 1922), Jean-Clarence Lambert (Franța, n. 1930), Pavel Gruško (Rusia, n. 1931), Ante Popovski (Macedonia, n. 1932 - care n-a venit însă), Marosa di Giorgio (Uruguay, n. 1932), Rodolfo Alonso (Argentina, n. 1934), Giuliano Scabia (Italia, n. 1935), Dalia Ravikovitch (Israel, n. 1936, absentă), Eugenio Montejo (Venezuela, n. 1938), Bernard Noël (Franța, n. 1938, absent), Yao Shanbi (China, n. 1939), Lorenzo Aillapán Cayuleo (Chile, n. 1940), Sutardji Calzoum Bachri (Indonezia, n. 1941), Asok Vaipeyi (India, n. 1941), subsemnatul, n. 1942, Tendo Taijin (Japonia, n. 1943), Raúl Hanao (Columbia, n. 1944), Elsa Cross (Mexic, n. 1946), Blanca Wiethuchter

de NICOLAE PRELIPCEANU

(Bolivia, n. 1947), Joachim Sartorius (Germania, n. 1946, absent), Paul Dakeyo (Camerun, n. 1948), Jean Portante (Luxemburg, n. 1950), T. O. (Australia, n. 1951), Santiago Mutis Durán (Columbia, n. 1951), Norberto Codina (Cuba, n. 1951), Fernando Rendón (Columbia, n. 1951), Aufrasio Guzman (Columbia, n. 1951), Peter Boyle (Australia, n. 1951), Giovanna Pollarolo (Peru, n. 1952), Guillermo Martinez Gonzalez (Columbia, n. 1952), Ersi Sotiropoulou (Grecia, n. 1953), Claude Darbellay (Elveția, n. 1953), J. Arturo Sánchez (Columbia, n. 1954), John Jaime Sosa (Columbia, n. 1953), Fernando Linero (Columbia, n. 1957), Orlando Sierra (Columbia, n. 1959), Jorge García Usta (Columbia, n. 1960), Ji Di Ma Jia (China, n. 1961), José María Zonta (Costa Rica, n. 1961), Jorgé Reichmann (Spania, n. 1962), Weydson Barros Leal (Brazilia, n. 1963), Birgitta Jonsdottir (Islanda, f. a.), Don Paterson (Scoția, n. 1963, absent), Monique Facuseh (Columbia, n. 1964), Wilson Frank (Columbia, n. 1964) și Juan Diego Tamayo (Columbia, n. 1968). În afara acestora, după cum se poate citi, poeți din toate continentele și de toate vârstele, poetul spaniol Alvaro García, sau poetul congolez Kama Kamanda, refugiat din cauza lui Mobutu, din 1977, în Europa, unul dintre cei care s-au bucurat de cel mai mare succes la de altfel generosul

public din Medellín. Revenind la **PROMETEO**, revista e condusă de poetul Fernando Rendón, care este și președintele Comitetului de organizare a Festivalului (ajutat de Angela García și Gloria Chvatal). În paralel cu festivalul, au loc conferințe și ateliere la așa zisa școală de poezie. În cele nouă zile cât a ținut Festivalul de la Medellín, s-au desfășurat nu mai puțin de 40 de spectacole de poezie, în teatre, parcuri, universități (sunt șase în tot orașul), stații ale metroului aerian, la Grădina Botanică, în piețe, case de cultură, în orașele-satelit și chiar undeva, în creierii munților, la Don Matias. Pretutindeni, un public cel puțin cald, dacă nu chiar întotdeauna entuziast, trăind lecturile poezilor.

Dar la Medellín se țin recitaluri de poezie tot anul. Librării, teatre, cafenele organizează împreună astfel de lecturi periodice, ba chiar, unele, editează și caiete cu textele care se citesc. La Teatro Fanfarra, noaptea, după o lectură amplă a unora dintre poeții festivalieri, dintre care poezia sonoră a olandezului Jaap Blonk a trezit și morții, stăteam împreună cu poetul Jairo Guzmán la ultima bere, când patroana librăriei Otro Cuento (aveam să aflăm asta mai târziu) s-a introdus în discuție prin propoziția, șocantă, să recunoaștem, „ăsta-i orașul lui Cioran”, și în cele din urmă ne-a oferit caietul de versuri ale lui Orlando Gallo Isaza - **El huesped ingrato**, scos cu prilejul unei astfel de lecturi.

Am fost mereu întrebat, acolo, despre Marin Sorescu, iubit și admirat de medellinezi, dar și de mulți alți poeți din celelalte orașe, țări, continente.

Trebuie spus, măcar la sfârșit, că Festivalul Internațional de Poezie a apărut la Medellín pe un teren propice, pregătit de poeți, nu puțini și foarte interesați, ai acestui oraș din valea Aburra, cocoțat pe versanții munților din jur până la înălțimi la care, la noi, pasc turmele mioritice.

Poeții lui Prometeu

fernando rendon

Născut în 1951, poetul Fernando Rendon este fondatorul și directorul revistei **PROMETEO** și al Festivalului Internațional de Poezie de la Medellín. A publicat volumele de poeme: **Contrahistoria** (1986), **Bajo otros soles** (Jos alți sori, 1990) și **Canción en los campos de Marte** (Cântec pe Câmpul lui Marte, 1993). Poet reflexiv și revoltat, abordând o poză ce amintește pe aceea a romanticilor, chiar dacă forma poemelor e cea a zilelor noastre.

Ca un nor

Turiștii călătoresc
în turme ample
privind uimiți
monumentele.

Traversează curajoși
străzile
fără a se opri
niciodată nicăieri.

Ca un nor de lăcuste
se năpustesc în orașele antice
piatră cu piatră timpul și turiștii
dărâmă cetățile.

Întreabă un turist
ce are în buzunar:
o piatră
smulsă istoriei.

Ilustrele și fotografiile

sunt singura mărturie
a trecerii sale prin lume.

Îl compătimește pe turistul ars de soare
jumulit pe trotuar
cu un sandvici în mână
la ieșirea din muzeul Realității.

Război murdar

În războiul murdar
al omului împotriva păsărilor:

câți dispăruți,
câți prizonieri
cântând după gratii,
câți morți calzi încă.

Numai provocatoarea colibri
- ca un kamikaze -
se mai așează în bătaia puștii
pentru a gusta din floarea proaspătă
care o face invizibilă.

Urma

Funcționarii firmei Van Gogh
deschid punctuali în fiecare zi
enorma poartă a prăvăliei:

Atunci abisul lui Mercur răzbate:
Brichete Van Gogh
(care n-a avut foc iarna)

Șicouri Van Gogh,
(cu cămașa găurită în ninsoare)
cărți poștale, afișe Van Gogh
(cu scaunul ocru al disperării,
flori ale soarelui sub insolația iubirii,
noaptea înstelată la St. Rémy
împrăștiind, miloasă, rouă pe nebunia
sa),
dar nu minerii săi, nu țesătorii săi,
nu hamalii săi, nu mâncătorii de cartofi.

Brelouri, pahare, veselă Van Gogh.
Tipărituri, audiovizuale și licitații,
o sută de ani mai târziu,
5.000.000 de dolari portretul călăului
său, Gachet)
totul, o piață insultând un nume,
Vincent, asasinat de un timp
prea ostil omului.

Și o legiune de specialiști băloși
speculează și mint
în timp ce durerea și deșădăcinarea lui
se pierd în milioanele de priviri.

juan diego tamayo

Născut la Medellín, în 1968, Juan Diego Tamayo a studiat literatura la
universitatea Pontificia Bolivariana din Medellín și face parte din consiliul edi-
torial al revistei PROMETEO.

Jerma colibri

Unde mă aflu
Sub cerul smălțuit
Sub infernul zgomotos

Ce pod de argint traversez
Ce urmă aurită urmez
Ce umbră alunecă neatinsă

O! Timp necucerit
În care cuvântul sânge
Și soarele se ofilesc

O! sunet pe care-l înghiți
Ca pe-o monedă fierbinte

O! Cântec ce se deschide
Celei mai blânde priviri

Dincolo de dragoste
Dincolo de durere
Prizonier al focului
În ploaia trecutului
În zgomotul pașilor mei

Așteptând ca o statuie

jairo guzman

Născut în 1961, în Medellín, Jairo Guzmán este membru al comitetului de
redacție de la PROMETEO și co-fondator al Festivalului de la Medellín. Autor
a două volume de poeme: *Coro de ahorcados* (Cor de spânzurați, în colecția
revistei PROMETEO, 1995) și *Todo paisaje es la elegancia del ojo* (Orice
peisaj este eleganța ochiului).

Subțiorile tale stau la originea nopții

Intri somnambulă
în pădurea viziunilor.

Alergi
Fetiță rătăcită în desime.

Pe sânul tău soarele îmi arde buzele
Râsul meu se subție în febrele tale
Și-atunci o albie de râu e pânțelele tău.

Subțiorile tale stau la originea nopții
Aici gemetele mele se sting.

Pasăre a amurgului, beau din gura ta.

Ținut

din acest ținut
numai vântul

porțițe
poc
nesc
dis-
de
dimineată

păsări
cu cioc
de humă cenușie

așezate
în rămuriș
pietrificate

dezolarea
găurește apa
face să înceteze
împreunarea broaștelor râioase

oprește
sângele
solar

Casa dragostei a fost incinerată

Isolda
Isolda
Isolda

Sorii stinși
Insule distruse
Privește

Fășii de umbră
diluează lumina
Isolda
Isolda
Ieși
pe deasupra
cerului
incinerat

Din marea tăcerii

Pasului tău agitația și reverența
Drumul păsărilor
Mângâierea în moară

În mâinile mele ai să rămâi
Vânt invizibil imens murmurând

* *
*

Cotitură a timpului
Orele rod prezentul
Absent al verbului
Trandafirul cerului
Împietrește privirea
În vânt
Păsări caută un cântec
Incandescent

Ora lui se amestecă
Vederea timpului curge
Diluează cuvintele
Din timp în timp

Rămân interștii
Curge râsul
Atât de singur râsul
Ruinele unui gând

Număr
ilustrat cu
repro-
duceri
după
lucrări de
Georges
Dumitresco

În românește de
Nicolae Prelipceanu

MARCHIZUL DE SADE ȘI LITERATURA LIBERTINĂ (VI)

de ROMUL MUNTEANU

Există în Filozofie în budoar o dicție cadențată, poetică a textului scris, care contrastează în mod programatic cu limbajul gestual. Romanul lui Sade este amoral. Din această perspectivă descrierea mecanismelor fiziologice de acuplare capătă un caracter neutral, indiferent, asemănător cu cel al manualelor de anatomie.

Există, așa cum am mai spus, în acest **E**roman scenic o anumită religie inversă, motivată de libertatea nemărginită a ființei umane în toate raporturile individului cu statul, biserica, familia, relațiile despre sexe, rude, ca și despre părinți și copii. În numele acestei axiologii negative, orice enunț valorizant capătă o altă semnificație. Când Cavalerul face portretul lui Dolmancé, personajul încă absent, atributele negative ale acestui pederast efeminat seamănă cu un elogiu „E ateu cel mai notoriu, omul cel mai imoral. Oh! e într-adevăr întru chiparea corupției celei mai desăvârșite și mai complete, omul cel mai rău care poate exista în lume”. Acest portret pornește de la intenția de „formicare” ce domină toată cartea.

De aceea, răspunsul doamnei de Saint-Ange este previzibil. „Foarte incitant! Am să înnebunesc după omul ăsta!”

Starea aceasta de *fermicție* (fermication) se răspândește peste tot ca un fluid magnetic. Ea emană din simțurile tensionate de libidoul sexual. Trece prin cuvinte, se manifestă prin gesturi, creând o atmosferă de concupiscentă generală. Lui Eugenie i se explică ce sunt testiculele, sperma, cum este cu penisul, lecția de anatomie desfășurându-se pe corpul gol al lui Dolmancé. Fata, nedumerită, o întreabă pe Saint-Ange care-i dăduse doar lecții de lesbianism, ce este cu penisul. „Dar, draga mea, când un membru enorm, pe care de-abia pot să-l țin în mână, pătrunde printr-o gaură atât de mică, după cum spui tu, că se poate, lucrul acesta poate să-i pricinuiască femeii mari dureri”. Maestra deliciilor răspunde cu promptitudine: „Ori pe unde ar intra, prin față sau prin dos, dacă femeia nu e obișnuită ea va crea dureri. Natura a făcut în așa fel, ca să nu ajungem la plăcere decât cu prețul durerii”.

Dar până și descrierea deliciilor sexuale nu poate evita o anumită monotonie. Grupul de bărbați și femei se amuză și demonstrează dizertația despre plăcerile erosului. După pregătirea tinerei Eugenie, ca și după unele preliminarii, grupul trece la fapte în maniera scenelor porno din filmele contemporane. Actul sexual în grup este comentat de doamna Saint-Ange. Descrierea vizualizează totul, mecanismele fiziologice sunt numite direct, latura practică decurgând prin acompaniamentul verbal al maestrei de plăceri, care regizează episodul: „Depărtează-ți bine picioarele... Dolmancé îți dai seama că, în poziția aceasta, fundul ți-l las dumat. Ocupă-te de el pe când eu, cu limba, am grijă de clitorisul ei, s-o facem să leșine între noi de trei-patru ori la rând, dacă putem... Ce moviliță drăgălașă ai, Eugenie. Flocișorii ăștia zburliți mă-nnebunesc când îi sărut!... Clitorisul, cum îl văd mai bine, nu prea s-a format, dar e foarte sensibil... Cum mai freacă carnea pe tine... Lasă-mă să te

depărtez mai mult... Ah! ești, desigur, virgină!...”

Recitalurile despre asemenea scene de desfrâu se repetă cu mici modulații situaționale. Intriga este fortificată cu puține evenimente inedite. În final apare doamna Mestival, mama Eugeniei, care se revoltă de „pedagogia” aplicată fiicei sale, la care asistă pasiv, după care drept pedeapsă, tânăra este supusă unor scene de tortură. Pentru pigmentarea narațiunii, Sade introduce o scenă de biciuire în grup, care se petrece ca un joc de societate. Inițiativa îi aparține lui Dolmancé: „Hai să facem ceva ca să ne distrăm în timpul ăsta; eu aș zice să ne flagelăm cu toții; doam-

na de Saint-Ange pe Lapierre, ca s-o împingă cu aplomb pe doamna Mestival; eu pe doamna de Saint-Ange, Augustin pe mine, Eugenie pe Augustin, iar ea va fi biciuită cu multă vigoare de Cavaler”.

Acțiunea romanului durează o zi. Eugenie a devenit o bună ucenică a Venerei, privind cu plăcere corpul torturat al mamei sale („Ah, băga-mi-aș! Uite-o și pe târfa asta plină de sânge”).

Cortina cade peste aceste scene abjecte, acompaniate de comentariul cinic al lui Dolmancé: „Bună zi a fost asta. Niciodată nu mănânc mai bine, nu dorm mai liniștit ca atunci când, peste zi, m-am murdărit destul cu ceea ce preoții numesc crime”. Vocea auctorială este evidentă. Sade și-a sfidat contemporanii care nu au înțeles crezul său literar anarhic. El nu se manifestă doar pe plan erotic. Marchizul libertin a introdus în *Filozofie în budoar* o lungă dizertație în care și-a expus programul de reforme în toate domeniile vieții sociale, politice și morale. Ateu, Sade propune întoarcerea la cultul zeilor antichității. Sade proclamă amorul liber, casele de toleranță pentru femei și bărbați, educarea copiilor printr-un sistem patronat de stat. Individul trebuie să dispună de o libertate totală, principiul plăcerii trebuind să-l înlocuiască pe cel restrictiv și opresiv al moralității.

Utopia negativă a marchizului de Sade pornește de la premiza că motorul societății este sexul. Trăirea conformă cu legile naturii ar trebui, după părerea sa, să ducă la o autoreglare a societății.

Așa cum alți scriitori sunt obsedați de „spațiul morții” sau de relația absurdă dintre individ și existență, Sade transformă plăcerea și sexualitatea cu toate derivațiile lor, într-un adevărat superlativ al existenței.

PATRIA AMARĂ A LUI BEETHOVA

Beethova Obas. Sună rotund. Dulce ca vocea, ca muzica sa. Fie că povestește copilăria fericită din Port-au-Prince sau ororile dictaturii lui Duvaier, totul este cântat pe un ton calm. Botezându-l cu acest curios prenume, tatăl său, pictorul Charles Obas (asasinat de Papa Doc în 1959), i-a decis, în fapt, vocația. În jurnalul său intim, Obas-tatăl mărturisește că i-a dat acest nume pentru a aduce un omagiu celebrului muzician german, pe care îl venera. Când Beethova a citit acest text la 16 ani știa ce-i rămăsese de făcut.

Dar înainte de toate, mama voia ca el să aibă o meserie „la bază”. În Porto Rico el va obține un „master” în afaceri administrative și apoi o specializare în muzică la Universitatea Interamericană din San German. Din punct de vedere muzical, Beethova pătrunde în universul contestatar al lui Manno Charlemagne și în cel, în maniera jazz, al lui Boulo Valcourt, cântărețul din Sextetul Caraibelor.

În decembrie 1987, tatăl său spiritual, Manno Charlemagne, trebuia să înregistreze „Papa Noel”, o critică dulce-amară a militarilor ce i-au succedat lui Jean-Claude Duvalier. Ieșind din casă, Manno este „ridicat” de cei criticați, astfel că Beethova s-a dus singur la

studio. Radio France International i-a decernat trofeul celui mai bun tânăr cântăreț. Trei ani mai târziu, el înregistrează, ca autor, „Cântecul Libertății”. În iulie 1991, turneele în Franța și Antile cu trupa lui Paulo Rasine au fost un triumf.

Când militarii l-au răsturnat pe Jean-Bertrand Aristide, posturile de radio, ce au transmis cântecele lui Beethova, au suferit presiuni. Cantautorul a așteptat, înțelept, intervenția americanilor, înainte de a părăsi Porto Rico. În octombrie 1994, Manno Charlemagne a ajuns primarul capitalei Port-au-Prince. Beethova se reîntoarce în țară, dar rana fiind nevindecată, cu vocea sa de crooner, continuă să-și cânte durerea. Acuțiți-i discursul: „Dacă Haiti moare/Este că tu l-ai spintecat/Sugrumat, exploatat/Sacrificat/Pe altarul Vițelului de aur”. Beethova cântă jazz, swing sau baladă, în ritmurile inimitabile caraibiene. În ciuda durtății discursului, pe aceste ritmuri te trezești dansând...

După L'EXPRESS
În românește de
Constantin Ardeleanu

GEORGES DUMITRESCO, UN AMBASADOR AL ARTELOR

de GEO VASILE

Georges Dumitresco merge spre 75 de ani, deși inima sa a trecut printr-o grea încercare la sfârșitul lui 1996, descurcându-se acum cu viteză, nu însă fără ajutorul a nu mai puțin de trei by-pass-uri. Plecat în 1969 din țară, fugind de neo-păgânismul ce bântuia în Europa răsăriteană, „medicul

Georges Dumitresco se stabilește în Elveția, trăind în prezent la Lausanne. Călăuzit de zeul medicinei și chinuit de demonul picturii, Georges Dumitresco este cel mai strălucit ambasador al picturii românești în Elveția, așa cum Ion Vlad a fost la Paris, în ceea ce privește sculptura românească. Personalitate polimorfă, Georges Dumitresco este în primul rând un român ce a cucerit Europa prin inflexibila sa coerență morală. Despre aceasta depun mărturie textele poetice, în țesătura cărora se simte patetica febră a mărturisirii unei vieți și a unei vocații.

În ipostaza de poet Georges Dumitresco preferă să rămână sub constelația marilor clasici, poemele sale ocolind încifrarea sau metafora luxuriantă. Ideea poetică a textelor pare a se hrăni din sine însăși, investitura morală a mesajului suplinind dicțiunea nudă, grăbită, neprelucrată. Poetul scrie cu egală bravură în limba franceză și în limba română. Textele mai jos au fost traduse de noi din limba franceză. Rânduri exacte de prețuire a poeziei lui Georges Dumitresco sunt semnate, printre alții de Părintele Galeriu și C.D.Zeletin.

georges dumitresco

Doar un la revedere, mare maestru

Mișcând înainte bornele nevăzutului
Te-ai strădui s-așterni pe pânză nerostitul
Împotrivindu-te cu tărie vântului și mareelor
Iluzionist iscusit, tu ne-ai învederat
Intruțiuni atât de agere, câtă premeditare
În universul tainic al intimității tale.
Prin simbolul subtil al temerarelor icoane
Fremătătoare himere-ispititoare,
Sub aparența de onirice montaje
Scăldate într-o stranie, utopică lumină
Misterioase, năvălitoare vise rele
În chip de frescă nefirească ne înfățișezi
Fuga timpului în necuprinsa lui plasticitate,
Glisarea, eroziunea, relativitatea
Legile siderale, fragila lui perenitate.
Niciând o victimă atotstăpânitoare nepăsări,
Slăvit dar și măr al discordiei neadormite,
Rămâi vizionarul suprafirescului uluitor
Și alchimistul ce-a ajuns la ultima esență
Spre-a regăsi chiar cifra supremei frumuseți.

Și cum viața ta se destramă precară în vag
Recules peste firea-ți în plină glorie ne lași
Spre-a te-nălți cu muza, resemnat și-nțelept
Ducând cu tine în călătoria de-apoi
Acest cifru faimos, iarba fiarelor

A mișcătoarelor tărâmurii, vrăjit interzise.

Spovedanie

Venit din Răsărit, de undeva
Dintr-un departe loc al unei țări frumoase
Înebunit și hărțuit de miradoare,
Dezamăgit și înjosit, întemnițat, fără ieșire
Descumpănit și hăituit fără-ncetare
Și mai ales
Cu inima străpunsă de minciună și prostie
Călcată în picioare
Am străbătut cu fruntea sus
Fără să murmur, să mă clatin,

Având drept călăuză Conștiința
Și reazem al memoriei întreaga suferință.
Ajuns la capătul puterilor,
Stigmatizat și obidit dar neînduplecat
Ros ne-ncetat, rănit
De nedreptate și dezgust
De josnica represiune
Și de-arbitrar, abjectă samavolnicie;
Fugind dintr-un infern, sumbră genune, flagel
nemeritat
Lăsând în spatele unei cortine-apăsătoare,
Altarul crimei, tirania,
Minciuna, domul falsității,
Harababura, simulacrul
Și despotismul morb contagios
Delațiunea și dezastrul
Spectacol strigător la cer și sufocant,
Nomad fugar în lumea largă
Fără de țară dar neîngenuncheat
Luându-mi în mâini soarta
La capătul puterilor de evadat
În căutarea unui țarm, zare
Port cât de mic
Prin jocul întâmplării, iluminat și fără
remușcări
Am apucat printr-o minune
Mult prea târziu, chiar ultimul
Și cel din urmă tren al sorții,
Adevărat noroc, târzie mângâiere.

O ISTORIE A ROMÂNIEI ÎN LIMBA MACEDONEANĂ

de MARIANA ȘTEFĂNESCU

Institutul de Istorie Națională din Skopje (Fosta Republică Iugoslavă Macedonia) a publicat la începutul acestui an o Istorie a României (Istoriia Romanija), sub semnătura lui Stojan Kiselinski. În succintul cuvânt introductiv autorul, adresându-se publicului cititor macedonean, își motivează demersul istoric asupra unui popor romanic din spațiul carpat-balcanic prin admirația față de spiritualitatea românească, care a reușit să-și păstreze autonomia în ciuda adversităților istorice.

De fapt, acest compendiu de istorie întins pe 170 de pagini, bazat pe o bibliografie doctă, începe cu momentul ocupării și colonizării Daciei către Imperiul Roman și se încheie cu momentul imediat următor dispariției perioadei „ceaușisto-faraonice”, când, în opinia autorului, s-a pus punct dictaturii de stânga de o jumătate de secol, iar în ultimele zile ale lui decembrie 1989 a luat ființă Frontul Democrației Sociale cu liderul său I. Iliescu.

Interesant ni s-a părut subcapitolul „România din populația valahă din Macedonia la începutul secolului XX”, în care autorul conturează profilul comunității vlahe sau aromâne care număra 80.000 de locuitori. Se prefigurează imaginea unei etnii care, deși integrată țării adoptive, și-a impus, totuși, o fizionomie distinctă în spațiul balcanic. În acest context se încearcă, destul de vag, o punere în discuție a

identificării etnice a macedonenilor, prin discutarea denotației de „macedonean”, care este perdepută diferit de națiunile vecine. Astfel, Serbia are o denotație pentru teritoriu și o alta pentru națiune. După aceștia Macedonia înseamnă „Serbia de sud” iar macedonenii sunt „sârbii din sud”. Grecii și bulgarii acceptă această denotație doar pentru națiune, nu și pentru teritoriu. Pentru primii, macedonenii sunt bulgari, iar pentru ceilalți sunt bulgarofoni, slavofoni, cu alte cuvinte, compatrioții lor. Dar pe un fond istoric comun sud-est european, limba este cea care delimitează o comunitate etnică.

Autorul macedonean al Istoriei României concluzionează că, de fapt, semnarea tratatului de pace de la București, care încheia al doilea război balcanic, a făcut din Macedonia un pericol și trainic „Casus belli” din zona balcanilor. Căci dispariția statelor multinaționale și decuparea hărții Europei în state naționale a avut, desigur, și rațiuni etnice și demografice, dar totodată, a menajat interesele marilor puteri.

Acest opuscul al istoricului macedonean STOJAN KISELINOSKI, în care prelevantă este abordarea civilizaționistă a istoriei, impresionează prin riguroasa științifică și prin bogăția informațiilor, unele inedite. Fără a avea pretenția unei abordări exhaustive a temei, această lucrare este un prețios instrument de lucru necesar instituțiilor vieții culturale macedonene.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1. Denisa Comănescu: o poetă cu fața spre cer și gândul spre *Univers*.

2. Victor Niță a lăsat fumurile Hunedoarei pentru sporturile capitale.

3. Mircea Malița și Aurel Martin pe vremea când discutau tovărășește.

4. În 1983 se pregăteau, în văzul lumii, pentru disidență: Bujor Nedelcovici, Dorin Tudoran și Dan Deșliu.

5. Trei poeți care păreau a sta în banca lor: Niculae Stoian, Mircea Micu și Gheorghe Pituț.

